

**НАУКОВА ШКОЛА
ЗООГІГІЄНІСТІВ**

**ХРАБУСТОВСЬКИЙ
ІВАН ФРАНЦОВИЧ
(1917-1985)**

**ПРОФЕСОР
ДОКТОР БІОЛОГІЧНИХ НАУК
РЕКТОР ХАРКІВСЬКОГО
ЗООВЕТЕРИНАРНОГО ІНСТИТУТУ У
1973-1982 РОКАХ
ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ЗООГІГІЄНИ,
ОСНОВ ВЕТЕРИНАРІЇ І ОХОРОНИ
ПРАЦІ
ХАРКІВСЬКОГО ЗООВЕТЕРИНАРНОГО
ІНСТИТУТУ
ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ І ПЕДАГОГ**

**Міністерство
освіти і науки
України**

**Харківська
державна
зооветеринарна
академія**

**Наукова
бібліотека**

Харків 2017

Ильинский -

**Міністерство освіти і науки України
Харківська державна зооветеринарна академія
Наукова бібліотека**

**ХРАБУСТОВСЬКИЙ
ІВАН
ФРАНЦОВИЧ
(1917-1985)**

**біобібліографічний покажчик
наукових праць
за 1943-1985 роки**

до 100-річчя від дня народження

УДК 012 : 636.08 : 612.017 : 614

X 88

Укладачі:

Зінаїда Іллівна Шакула (провідний фахівець бібліотеки)
Олена Володимирівна Фетісова (бібліотекар сектора інформаційно-
бібліографічного обслуговування)

Редактор Галина Віталіївна Свириденко (директор бібліотеки)
Технічний редактор Тетяна Олександрівна Зінченко (завідувач відділу
інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення)

Храбустовський Іван Францович (1917-1985) : біобібліографічний показчик наукових праць за 1943-1985 роки : до 100-річчя від дня народження / укладачі : З. І. Шакула, О. В. Фетісова; редактор Г. В. Свириденко, технічний редактор Т. О. Зінченко ; Наукова бібліотека ХДЗВА. – Харків, 2017. – 54 с.

Біобібліографічний показчик наукових праць доктора біологічних наук, професора, видатного вченого та педагога І.Ф. Храбустовського містить повний перелік друкованих праць, список патентів, дисертацій, що виконані під його керівництвом, публікації про його наукову діяльність та життєвий шлях.

Основний напрям наукової роботи Івана Францовича – дослідження особливостей природної резистентності організму сільськогосподарських тварин. Іван Францович Храбустовський – автор та співавтор більше 120 наукових праць у тому числі 12 довідників, 12 підручників та навчально-методичних посібників. Під його науковим керівництвом захищено 5 кандидатських дисертацій.

Видання розраховане, на науковців та спеціалістів ветеринарної медицини та тваринництва, студентів, аспірантів та викладачів аграрних ВНЗ.

СИМБІОЗ НАУКИ Й ВИРОБНИЦТВА

... Наукова істина не самоціль, а правильний шлях до підняття культури, до оволодіння силами природи на благо народу. Тому вчений набуваючи знань несе їх своєму народу, тому він готує нові кадри і прагне щоб його учні знали більше і уміли працювати краще ніж він.

А.Ф. Іоффе

... Дуже порядна, інтелігентна, урівноважена людина – таким залишився в пам'яті студентів і викладачів Харківського зооветеринарного інституту Іван Францович. Прекрасний лектор, який так доступно пояснював найскладніші речі, що студенти в анкеті «Викладач очима студентів» називали його предмет найулюбленішим і ставили своєму викладачу оцінку «п'ять з плюсом». Таку ж оцінку можна поставити І.Ф. Храбустовському за його значну роботу на посаді ректора ХЗВІ. Пріоритетним напрямком своєї діяльності він вважав наукову і навчально-виробничу роботу. З 1973 року на зоотехнічному факультеті почалась підготовка зооінженерії - спеціалістів нового типу з поглибленою біологічною та інженерно-технічною підготовкою, що відповідало науково-технічному прогресу. ХЗВІ першим в Україні став випускати не зоотехніків, а зооінженерів, тому що ця назва більше відповідала практичній роботі організатора-технолога на виробництві. З 1976 року факультет так і став називатись «Зооінженерний». Було введено 10 нових дисциплін і спецкурсів: інженерна графіка, сільськогосподарське будівництво, технологія виробництва продукції тваринництва на промисловій основі, трудове законодавство та інші. Іван Францович активно підтримував ідею виконання дипломних проектів технологічного характеру, що посилювало практичну направленість у підготовці спеціалістів. У навчальний процес вводились активні форми навчання. Ректор не шкодував часу і сил на підтримку і розвиток лабораторій з племінної справи, навчально-дослідної майстерні кафедри механізації, лабораторії з технології молока, проблемної лабораторії з розробки методів профілактики і лікування хвороб птахів. Завдяки зусиллям професора

Храбустовського в 11 лекційних аудиторіях були обладнані телевізійні установки, закуплені навчальні фільми, інші технічні засоби навчання.

У цей період в інституті продовжувалась добра традиція – здобування студентами робітничих професій: водія автомобіля і трактора, налагоджувальника технологічного устаткування, оператора машинного доїння корів, оператора обчислювальних машин, проводились професійні конкурси.

Завдяки Івану Францовичу знову починають виходити збірники «Наукові праці ХЗВІ», всіляко підтримується наукова робота студентів, аспірантів, викладачів.

Для зміцнення зв'язків між теорією і практикою в 70-ті роки в інституті широко застосовується залучення до викладання у закладі спеціалістів виробництва; інженерів сільськогосподарського будівництва, працівників Харківської шерстомийні, вівчарів, практикуючих ветлікарів. У свою чергу, інститут проводить виїзні тематичні заняття в кращих господарствах Дергачівського району Харківської області.

У 70-ті роки ХЗВІ займає міцні позиції одного з кращих вищих навчальних закладів країни. У 1976 році тут проходить Всесоюзний семінар, присвячений питанням економічної підготовки зооінженерів і ветлікарів, який зібрав 140 учасників.

Івана Францовича любили студенти і викладачі за його працелюбність і справедливість. У нього ніколи не було улюбленців – до всіх він ставився з повагою, ніколи, за жодних обставин не підвищував голос.

За його підручником «Гигиена сельскохозяйственных животных», багато разів перевиданим, і зараз навчаються студенти в Україні, і численні учні йдуть до своїх вершин, як про це мріяв їх учитель – ректор ХЗВІ І.Ф. Храбустовський.

Людмила Миколаївна Пилипчатіна - Координатор Міжнародного проекту «Освіта для сталого розвитку в дії» в Харківській області, заступник директора з навчально-виховної роботи Харківської приватної спеціалізованої школи «Харківський колегіум»

Основні дати життя та діяльності доктора біологічних наук, професора Івана Францовича Храбустовського

6 червня 1917	Народився в селі Писарівка (нині Новопсковський район Луганської області) у сім'ї селянина-бідняка
1933-1936	Навчання в Старобільському ветеринарному технікумі
Січень-червень 1936	Ветеринарний фельдшер Ольгінської районної ветеринарної лікарні (с. Благодатне Донецької області)
1936-1941	Студент Київського ветеринарного інституту
Лютий-листопад 1941	Головний ветеринарний лікар Херсонського тресту радгоспів
Грудень 1941-червень 1946	Служив у лавах Радянської Армії у складі 53-ї армії на Північно-Західному, 2-му Українському і Забайкальсько-Приамурському фронтах
Травень 1944	За виконання бойових завдань на фронті боротьби з німецькими окупантами нагороджений орденом «Червона Зірка»
1945	Нагороджений медалями «Великої вітчизняної війни II ступеню», «За перемогу над Німеччиною», «За взяття Будапешта», «За визволення Праги», «За перемогу над Японією»
Серпень 1946-травень 1947	Начальник управління конярства Харківського обласного відділу тваринництва
Травень 1947-січень 1948	Заступник начальника Харківського обласного управління сільського господарства
Січень 1948-травень 1950	Інструктор сільськогосподарського відділу Харківського обкому КП України
1950-1953	Аспірант Українського науково-дослідного інституту експериментальної ветеринарії

1953	Захистив дисертацію на тему «Материалы по изучению свойств антибиотик(микроцид)-вакцины против паратифа телят»; Присуджено науковий ступінь кандидата біологічних наук
Березень-вересень 1953	Молодший, потім старший науковий співробітник УНДІЕВ
Вересень 1953-червень 1954	Асистент кафедри зоогієни та основ ветеринарії Харківського зоотехнічного інституту
5 червня 1954	Присвоєно вчене звання доцента
Червень 1954-вересень 1960	Доцент кафедри зоогієни та основ ветеринарії ХЗІ
1955-1964	Вчений секретар Ради ХЗІ потім ХЗВІ за сумісництвом
Вересень 1960-1985	Завідувач кафедри зоогієни, основ ветеринарії і охорони праці Харківського зооветеринарного інституту
25 грудня 1965	Нагороджений медаллю «Двадцять років перемоги у Великій вітчизняній війні 1941-1945 рр.»
Січень 1971	Захистив дисертацію за темою «Естественная резистентность и иммунобиологическая реактивность организма коров и телят в зависимости от условий содержания и физиологического состояния»
21 квітня 1972	Присуджено науковий ступінь доктора біологічних наук
1973	Присвоєно вчене звання професора
Листопад 1973-жовтень 1982	Ректор Харківського зооветеринарного інституту
1976	Нагороджений орденом «Знак Пошани»
27 червня 1977	Указом Президії Верховної Ради УРСР за заслуги в навчально-виховній і науковій роботі та підготовці висококваліфікованих спеціалістів присвоєно почесне звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР»
1 грудня 1985	Раптово помер приймаючи екзамени у абітурієнтів-аспірантів. Похований у Харкові

СЕКРЕТ УСПІШНОСТІ – НАПОЛЕГЛИВА ПРАЦЯ І ТАЛАНТ

*У будь-якій професії любов до неї є однією із умов успіху,
але особливо справедливо це для науково-дослідної роботи*

І. Жоліо-Кюрі

У літопису кафедри гігієни тварин та ветеринарної санітарії, заснованої ще у 1884 році, значне місце займає ім'я професора Храбустовського Івана Францовича, який протягом 25 років очолював кафедру (1960-1985 роки).

Народився Іван Францович 6 червня 1917 року в селі Писарівка Новопокровського району Луганської області у сім'ї селянина-бідняка. З 1925 до 1933 року навчався у сільській школі. Після закінчення - вступив до Старобільського ветеринарного технікуму, який закінчив з відзнакою у 1936 році. З січня до червня 1936 року Іван Францович працював ветеринарним фельдшером Ольгінської райветлікарні в селі Благодатне Донецької області. У тому ж році вступив до Київського ветеринарного інституту. Навчаючись у технікумі та інституті був секретарем і членом бюро комітету комсомолу. Після закінчення інституту він отримав направлення до Херсонського тресту радгоспів, де і працював головним ветеринарним лікарем до листопада 1941 року.

З грудня 1941 року Храбустовський І.Ф. служив у лавах Радянської Армії на різних офіцерських посадах ветеринарної служби. У складі 53-ої діючої армії брав участь у звільненні Румунії, Угорщини, Австрії, Чехословаччини, Німеччини, Монголії, Манчжурії. Закінчив службу в армії начальником 3-го відділення ветеринарного відділу Східно-сибірського військового округу у червні 1946 року. Нагороджений орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни, багатьма медалями за сумлінне виконання бойових завдань. Після демобілізації працював начальником Харківського обласного управління конярства (1946-1948 роки), заступником начальника обласного управління сільського господарства, інструктором сільгоспвідділу Харківського обкому КПУ (1948-1950 роки).

У 1950-1953 роках навчався в аспірантурі при Українському науково-дослідному інституті експериментальної ветеринарії, у нелегкі післявоєнні роки Іван Францович успішно виконав експериментальну роботу і після закінчення аспірантури у 1953 році захистив дисертацію за темою «Матеріали з вивчення властивостей антибіотик (микроцид)-вакцини проти паратифу телят» з присудженням наукового ступеня кандидата біологічних наук.

З вересня 1953 року наукова, педагогічна і громадська діяльність Івана Францовича пов'язана з Харківським зоотехнічним інститутом, а з 1960 року - з Харківським зооветеринарним інститутом. Він працював асистентом до червня 1954 року, потім доцентом, а з 1 грудня 1960 року - завідувачем кафедри зоогієни та основ ветеринарії. Починаючи з січня 1955 і до грудня 1964 року був Вченим секретарем Ради інституту. З листопада 1973 року до 1982 року - ректор ХЗВІ і одночасно завідувач кафедри (1960–1985 роки). Храбустовский І.Ф. - ерудований, висококваліфікований викладач, умілий організатор з навчальної, методичної, виховної і науково-дослідної роботи. Під керівництвом завідувача кафедри Івана Францовича у 1969 році Головнокомом України тільки в одному вищому навчальному закладі (ХЗВІ) при кафедрі зоогієни і основ ветеринарії було організовано підвищення кваліфікації викладачів Міністерства сільського господарства СРСР за фахом «Зоогієна».

Головним напрямком наукових досліджень І.Ф. Храбустовського було вивчення особливостей природної резистентності та імунобіологічної реактивності організму тварин з метою розробки зоогієнічних нормативів інтенсивних форм і систем утримання сільськогосподарських тварин. Результати цієї роботи він представив у січні 1970 року. Після захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук на тему "Природна резистентність і імунобіологічна реактивність організму корів і телят залежно від умов утримання і фізіологічного стану" 17 липня 1972 року рішенням Вищої атестаційної комісії Івану Францовичу присуджено

науковий ступінь доктора біологічних наук. У цьому ж році у видавництві "Колос" вийшов підручник для ветеринарних і зоотехнічних вищих навчальних закладів "Гігієна сільськогосподарських тварин" у співавторстві з О.П. Онегіним і В.І. Черних, що тричі перевидавався (1977 і 1984 роки). Першого листопада 1973 року рішенням Вищої атестаційної комісії (від 27 липня 1973 року – протокол № 44/І2) І.Ф. Храбустовський затверджений у вченому званні професора на кафедрі зоогієни і основ ветеринарії. А 2 листопада 1973 року Міністром сільського господарства СРСР Д. Полянським підписано наказ № 1589-к про призначення Храбустовського І.Ф. ректором ХЗВІ. З цього часу почалась підготовка зооінженерів з поглибленою біологічною та інженерно-технічною підготовкою. Широкого значення набула розробка дипломних проектів. Було введено молочний комплекс «Шевченківський» на 800 корів, обладнали лекційні аудиторії технічними засобами навчання, постійна увага приділялась навчальному процесу, виховній роботі.

Робота ректора забирала дуже багато часу. Але Іван Францович не припиняв роботи над самоудосконаленням, одночасно передавав свої знання і досвід молодим ученим, викладачам та продовжував разом з ними основний напрямок наукової роботи - дослідження особливостей природної резистентності організму, розробки зоогієнічних нормативів і режимів, що направлені на профілактику хвороб і підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин. В результаті ними розроблені оригінальні методики оцінки природної резистентності організму великої рогатої худоби, свиней та птахів і в практику тваринницьких підприємств впроваджені зоогієнічні нормативи та режими освітленості приміщень, що дало можливість підвищити молочну і м'ясну продуктивність великої рогатої худоби та свиней на 15-20 %, несучість курей – на 18-23 %, знизити захворюваність молодняку.

На основі досліджень професора І.Ф. Храбустовського і його учнів була сформована наукова школа зоогієністів. Під його керівництвом

захистили кандидатські дисертації: П.Д. Бакшеєв, В.І. Литвинов, М.М. Паска, О.П. Прокудін, І. М. Гаплевський. З-під пера І.Ф. Храбустовського вийшло близько 130 наукових публікацій, авторських свідоцтв і винаходів. На підставі наукових досліджень було розроблено зоогігієнічні нормативи мікроклімату за умов прив'язного утримання корів, інтенсивного молочного скотарства та птахівництва, що були розглянуті та затверджені до впровадження Науково-технічною радою Міністерства сільського господарства СРСР в «Рекомендациях по технологии производства продукции животноводства и птицеводства в колхозах и совхозах Украинской ССР», «Временных рекомендациях по зоогигиеническим нормам и ветеринарно-санитарным требованиям для животноводческих ферм и промышленных комплексов» Південного відділення ВАСГНІЛ.

Активна наукова діяльність принесла вченому та його учням славу не лише серед науковців України, а й далеко за її межами. Результати його діяльності високо оцінені державою: за заслуги у навчальній, виховній і науковій роботі та підготовку висококваліфікованих фахівців у червні 1977 року Указом Президії Верховної Ради України йому присвоєно почесне звання "Заслужений працівник народної освіти України". Він нагороджений двома орденами і сіма медалями, бронзовою медаллю ВДНГ СРСР. Працюючи ректором інституту він брав активну участь у підготовці фахівців з Венгерської і Польської народних республік, стажуванні 5 груп фахівців з Республіки Куба. У 70-ті роки Харківський зооветеринарний інститут займає міцні позиції одного з кращих вищих навчальних закладів країни.

У 1982 році за станом здоров'я Іван Францевич звільнився з посади ректора. Храбустовський І.Ф. був людиною з почуттям нового, неординарного і творчого, головний методист і наставник у справі зростання педагогічної майстерності і кваліфікації із зоогігієни. За роки науково-педагогічної діяльності він виховав тисячі зоотехніків, ветеринарних лікарів, сотні викладачів сільськогосподарських вишів, які підвищували кваліфікацію із зоогігієни. Він брав активну участь у суспільно-політичному житті: очолював

партійну організацію інституту, був обраний членом дергачівського райкому партії, працював секретарем вченої ради з захисту дисертацій.

Іван Францович відрізнявся старанністю, вимогливістю, сумлінністю, вмінням працювати з людьми. Гігієнічна спільнота України та держав СНД пам'ятає і шанує пам'ять вченого-гігієніста, педагога, який багато зробив для ветеринарії і тваринництва, зокрема для гігієнічного забезпечення спеціалізованих комплексів, ферм та профілактики захворюваності тварин.

Він несподівано помер 1 грудня 1985 року під час прийому іспитів у абітурієнтів-аспірантів. Похований І.Ф. Храбустовський у Харкові. Світла пам'ять про Івана Францовича залишається в серцях його учнів, співробітників кафедри, яку він очолював.

***Микола Васильович Чорний** – доктор ветеринарних наук, професор, завідувач кафедри гігієни тварин та ветеринарної санітарії ХДЗВА, заслужений працівник сільського господарства України*

ИЗУЧЕНИЕ И СРАВНИТЕЛЬНАЯ ГИГИЕНИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА МИКРОКЛИМАТА ПТИЧНИКОВ ПРИ РАЗНЫХ СПОСОБАХ СОДЕРЖАНИЯ КУР-НЕСУШЕК

*И. Ф. ХРАБУСТОВСКИЙ, д-р биол. наук,
А. В. БОГДАНОВСКИЙ, канд. с.-х. наук,
В. Я. КАБАНКОВА, канд. вет. наук,
Е. И. АРТЮХ, Т. Ф. САРБАШ*

Передрук зі збірника:
**Труды Харьковского сельскохозяйственного института.
– Харьков, 1976. – Т. 227 : Повышение продуктивности
сельскохозяйственных животных. – С. 71-77.**

Птицеводство наряду с другими отраслями сельского хозяйства призвано все в большей мере удовлетворять потребности населения в высококачественных продуктах питания. В текущей пятилетке среднегодовое производство яиц предстоит довести до 58–61 млрд. шт. [1, с. 144].

В текущей пятилетке капиталовложения в сельском хозяйстве должны расходоваться на новое строительство и на реконструкцию действующих объектов, с помощью которой можно значительно повысить коэффициент их использования.

В действующих специализированных хозяйствах – птицефабриках и сейчас широко применяется экстенсивная система содержания несушек – напольная, которая способствует недостаточно эффективному использованию дорогостоящих производственных площадей птичников. В связи с интенсификацией птицеводства – переходом на клеточное содержание птицы – возник ряд новых проблем перед различными областями сельскохозяйственных наук по обеспечению оптимального микроклимата, так как концентрация значительного поголовья в одном помещении вызывает необходимость серьезно заниматься регулированием среды. Взаимоотношение «генотип – среда» приобретает первостепенное значение, так как используемые в промышленных хозяйствах высокопродуктивные линейные куры и их гибриды требуют более лучших

условий выращивания и содержания для проявления своего генотипического потенциала.

Особый интерес представляет изучение и сравнительная гигиеническая оценка меняющихся условий окружающей среды, так как многочисленными исследователями отмечается широкий спектр воздействия параметров микроклимата почти на все физиологические функции организма [8, 2, 3, 5, 6, 4].

Наши исследования проводились на Червонопрапорной птицефабрике Ворошиловградской обл., где начиная с 1971 г. по лето 1973 г. широкогабаритные птичники с напольным содержанием на 12,5 тыс. кур реконструировались одноярусными клетками типа ОБН для содержания по 29 тыс. гол. несушек. Решая главную задачу – увеличения эффективности использования производственных площадей более чем в два раза, руководство птицефабрики вынуждено было поставить вопросы о реконструкции всех сантехнических устройств и о надежности поддержания оптимальных параметров микроклимата в реконструируемых птичниках.

При изучении и зоогигиенической оценке опытных помещений по методикам, применяемым кафедрой [7, с. 219], определялись следующие показатели: состояние, динамика температуры и относительной влажности при помощи стационарно-установленных недельных термографов и гигрографов – ежемесячно с недельными перерывами, скорость движения, химический состав, бактериальная загрязненность воздуха, освещенность помещений – не реже чем дважды в сезон за двое смежных суток.

Результаты экспериментальных исследований показывают, что средняя температура воздуха в зимний и переходные периоды года была близка к рекомендованной НТП-СХ. 4-72 при напольном 12-16° и при клеточном содержании несушек – 16°, (табл. 1). Она изменялась зимой в пределах 13° в птичниках с напольным содержанием и 15-16° – при клеточном. В другие сезоны колебания достигали 19°, 17-20° весной и

осенью 15°, 16-18°. Несмотря на то, что средняя температура воздуха была близка к рекомендованной, в ходе исследований наблюдались резкие ее колебания, особенно в течение суток. Максимальная температура осенью при напольном содержании 24°, при клеточном – 35°, минимальная – 2° и 1° соответственно.

Таблица 1

Динамика температурно-влажностного режима воздуха по сезонам

Способ содержания	Температура в градусах С				Относительная влажность, %			
	суточная				суточная			
	средняя	максимум	минимум	Максимальная разница	средняя	максимум	минимум	Максимальная разница
ЗИМА								
ОБН	15	33	1	26	61	98	10	84
2 ярус	16	25	9	12	68	100	32	40
КБН								
4 ярус	15	26	4	13	68	100	43	35
На полу	13	22	8	10	81	99	52	30
ВЕСНА								
ОБН	20	34	6	23	55	91	12	56
2 ярус	17	35	8	13	63	100	22	50
КБН								
4 ярус	17	35	7	15	66	100	30	40
На полу	19	30	2	20	62	90	31	42
ЛЕТО								
ОБН	23	36	9	17	60	100	21	54
2 ярус	22	33	7	15	63	100	23	60
КБН								
4 ярус	22	36	9	13	62	100	22	73
На полу	23	39	10	15	60	100	28	72
ОСЕНЬ								
ОБН	16	29	3	16	66	100	28	70
2 ярус	18	28	6	10	65	100	32	60
КБН								
4 ярус	18	35	1	19	66	100	27	34
На полу	15	24	2	12	78	90	62	20

Известно, что при понижении температуры на каждый градус против оптимальной повышается потребление корма и яйценоскость снижается на 2-3%. Поэтому необходимо правильно оценить, что же выгоднее: поддерживать оптимальную температуру в помещении или

допускать повышенное расходование корма для поддержания ее в птичнике за счет тепла, выделяемого птицей.

В летний период средняя температура во всех птичниках была выше рекомендованной и колебалась в пределах 20-23°, достигая максимума при напольном содержании до 39°, клеточном 36°, снижаясь в отдельное время суток до 10° и 7° соответственно. Это, по данным многих авторов, увеличивает потребление птицей воды, снижает суточную поедаемость корма на 10-20%, отрицательно сказывается на живом весе, яйценоскости птицы, качестве яиц.

Таблица 2

Движение воздуха и освещенность по сезонам

Сезон	Способ содержания	Движение воздуха, м/сек			Освещенность, лк		
		<i>м</i>	$\pm m$	<i>колебания</i>	<i>м</i>	$\pm m$	<i>колебания</i>
ЗИМА	ОБН	0,26	0,05	0,01-0,96	63,0	14,3	7-310
	2 ярус	0,20	0,08	0,01-1,45	29,0	18,0	1-210
	КБН						
	4 ярус	0,15	0,04	0,01-0,44	82,3	26,0	8-250
	На полу	0,08	0,03	0,01-0,21	79,8	17,0	36-140
ВЕСНА	ОБН	0,23	0,04	0,01-0,74	96,9	18,0	4-350
	2 ярус	0,27	0,05	0,07-0,80	56,9	12,6	1-180
	КБН						
	4 ярус	0,19	0,03	0,05-0,60	203,9	65,4	15-1500
	На полу	0,17	0,02	0,01-0,37	136,6	42,4	12-510
ЛЕТО	ОБН	0,25	0,06	0,00-1,40	108,0	21,8	5-900
	2 ярус	0,45	0,11	0,02-1,54	95,4	28,6	1-500
	КБН						
	4 ярус	0,41	0,15	0,02-1,22	100,4	27,8	7-250
	На полу	0,21	0,10	0,02-0,69	195,5	25,9	32-300
ОСЕНЬ	ОБН	0,14	0,03	0,00-0,60	47,5	8,0	6-140
	2 ярус	0,21	0,03	0,01-0,60	90,8	32,4	1-700
	КБН						
	4 ярус	0,16	0,02	0,01-0,44	141,1	35,1	7-800
	На полу	0,10	0,02	0,01-0,19	181,1	38,7	10-420

Средняя относительная влажность воздуха птичников была невысокой и колебалась в пределах 55-78%, при норме 60-70%. В цехе клеточных несушек она была выше, чем в птичниках с ОБН. В весенне-летний период

температура ниже, чем в осенне-зимний. Отмечались большие суточные колебания влажности, достигающие до 100% (табл. 1).

Изучение динамики скорости движения воздуха (табл. 2) показало, что среднее движение его было небольшим и колебалось в пределах 0,082-0,447 м/сек, не превышало нормативных величин, в то же время колебания достигали – 0,01-1,45 м/сек. В птичниках для клеточного содержания кур скорость движения воздуха небольшая.

Таблица 3

Динамика содержания углекислоты и аммиака в воздухе по сезонам

Способ содержания	Углекислота, %			Аммиак, мг/л		
	<i>m</i>	$\pm m$	колебания	<i>m</i>	$\pm m$	колебания
ЗИМА						
ОБН	0,23	0,03	0,11-0,68	0,014	0,001	0,003-0,028
2 ярус	0,19	0,01	0,09-0,30	0,015	0,001	0,010-0,025
КБН						
4 ярус	0,18	0,01	0,10-0,30	0,027	0,009	0,004-0,024
На полу	0,23	0,04	0,13-0,34	0,087	0,017	0,040-0,140
ВЕСНА						
ОБН	0,13	0,01	0,05-0,27	0,012	0,001	0,004-0,026
2 ярус	0,19	0,04	0,08-0,41	0,014	0,005	0,003-0,018
КБН						
4 ярус	0,19	0,03	0,07-0,54	0,017	0,009	0,005-0,018
На полу	0,12	0,01	0,06-0,24	0,020	0,000	0,008-0,100
ЛЕТО						
ОБН	0,07	0,00	0,05-0,14	0,008	0,001	0,003-0,018
2 ярус	0,10	0,01	0,05-0,17	0,011	0,001	0,006-0,024
КБН		0,01				
4 ярус	0,14	0,07	0,10-0,20	0,10	0,001	0,006-0,016
На полу	0,17		0,05-0,65	0,010	0,001	0,005-0,020
ОСЕНЬ						
ОБН	0,16	0,01	0,07-0,28	0,014	0,002	0,002-0,028
2 ярус	0,16	0,01	0,07-0,27	0,012	0,001	0,003-0,025
КБН						
4 ярус	0,18	0,02	0,08-0,35	0,013	0,001	0,003-0,027
На полу	0,23	0,04	0,13-0,32	0,020	0,005	0,003-0,040

Среднее содержание углекислого газа в птичниках (табл. 3) незначительное, изменялось от $0,19 \pm 0,01\%$ до $0,23 \pm 0,04\%$ зимой и от

0,07 до $0,17 \pm 0,07\%$ летом. В то время колебания были очень большими от 0,05 до 0,68%, что превышало более чем в три раза предельно допустимые количества (0,18-0,20%) по НТП-СХ. 4-70.

Среднее содержание аммиака (табл. 3) превышало допустимые количества 0,01 мг/л и колебалось в пределах от $0,014 \pm 0,001$ до $0,87 \pm 0,017$ мг/л зимой и $0,008 \pm 0,001$ мг/л летом. В воздухе птичников для напольного содержания его было больше (0,01-0,087 мг/л), чем при клеточном содержании (0,008-0,027 мг/л). В отдельные периоды максимальное содержание аммиака (0,10-0,14 мг/л) в птичниках превышало допустимые количества его более чем в 10 раз.

Результаты исследования бактериальной загрязненности воздуха птичников свидетельствуют о том, что средняя бактериальная загрязненность была высокой и колебалась в пределах от $244,7 \pm 47,6$ до $3920 \pm 64,8$ тыс. микробов в 1 м^3 воздуха (табл. 4). В птичнике с напольным содержанием она несколько выше, чем в птичниках, оборудованных клетками, и колебалась в таких пределах: 2106,1 зимой и 2884,4 осенью. В цехе клеточных несушек на уровне второго яруса она выше, чем на уровне четвертого.

Средняя интенсивность освещенности в птичниках (табл. 2) на уровне кормушек была высокой и колебалась в пределах 29-204 люксов. В птичниках для напольного содержания она выше (птичник имеет окна). Максимальная освещенность отмечена в цехе клеточных несушек на уровне четвертого яруса (800-1500 люксов).

Очень большая неравномерность освещенности, естественно, не могла не оказать заметного влияния на организм птицы и ее продуктивность.

Выводы

1. В изучавшихся реконструируемых птичниках с переоборудованием на содержание в одноярусных клеточных батареях, цехе клеточных несушек микроклимат почти во все сезоны отвечал основным

зоогигиеническим нормам. Это обеспечило нормальные условия для интенсивного использования кур-несушек.

2. В изучавшихся птичниках с напольным содержанием птицы показатели микроклимата характеризовались повышенным содержанием аммиака и высокой бактериальной загрязненностью воздуха.
3. Полученные результаты изучения особенностей микроклимата в реконструируемых птичниках дали основание рекомендовать фабрике применять установленные в результате наших исследований режимы.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Материалы XXV съезда КПСС. М., Политиздат, 1976, 256 с.
2. Бронфман Л. И. Воздушный режим птицеводческих помещений, М., Россельхозиздат, 1974, 143 с.
3. Голосов И. М. Микроклимат животноводческих ферм, Л., Лениздат, 1974, 120 с.
4. Куров Ю. А. Комплексы промышленного птицеводства, М., Стройиздат, 1975, 151 с.
5. Пигарев Н. В. Клеточное содержание птицы, М., «Колос», 1974, 224 с.
6. Селянский В. М. Микроклимат в птичниках, М., «Колос», 1975, 304 с.
7. Храбустовский И. Ф. Основные методы зоогигиенических исследований и оценки условий содержания и реактивности организма животных. – В сб.: Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. Науч. тр. Харьк. зоовет. ин-та, т. V(XVI), Харьков, 1970, с. 219-231.
8. Храбустовский И. Ф., Артюх Е. И., Богдановский А. В., и др. Изучение и оценка микроклимата помещений для содержания индеек. – В сб.: Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. Тр. Харьк. зоовет. ин-та. т. 167, – Харьков, 1972, – с. 222-230.

НОРМУВАННЯ МІКРОКЛІМАТУ НА СВИНАРСЬКИХ ПРОМИСЛОВИХ КОМПЛЕКСАХ

І. Ф. ХРАБУСТОВСЬКИЙ, доктор біологічних наук,
М. В. ЧОРНИЙ, кандидат ветеринарних наук
Харківський зооветеринарний інститут

Передрук із журналу:
**Вісник сільськогосподарської
науки. – 1981. – № 8. – С. 64-68.**

Провідними факторами, що забезпечують добрий стан здоров'я і високу продуктивність тварин на свинарських комплексах, а також ефективність даної галузі в цілому є повноцінна й збалансована годівля, оптимальний мікроклімат та висока санітарна культура в приміщенні [1,2].

При безвигульному утриманні свиней на бетонній підлозі, концентратному типі годівлі і високій щільності їх розміщення (15-30, 75-80 тис. голів на обмежених майданчиках – 5-10, 15 га) на комплексах збільшується нагромадження в секторах і боксах мікрофлори та продуктів обміну речовин [4, 5]. Незадовільний же мікроклімат призводить до зниження природної резистентності організму тварин, а в результаті до респіраторних захворювань та загибелі [3, 6].

У додержанні оптимального мікроклімату приміщень провідна роль належить регулюванню параметрів температури і повітрообміну. На свинарських комплексах з поголів'ям 108 тис. тварин мікроклімат регулюється роботою систем вентиляції та обігріву, які працюють за трьома програмами: літнього, зимового та весняно-осіннього режимів. Якщо температура в секторах змінюється від нормальної величини (22-24°), вентилятори автоматично вмикаються або вимикаються, внаслідок чого приплив свіжого повітря відбувається непостійно, а значить продукти обміну з приміщення своєчасно не виводяться. Особливо погіршується мікроклімат у зимовий та осінньо-весняний періоди в приміщеннях для дорощування порослят, коли останні досягають 45-денного і старшого віку.

Ми вивчали мікроклімат, бактеріальну забрудненість приміщень, а також ефективність вирощування свиней з 26- до 106-денного віку залежно від умов утримання в різні періоди року. Науково-виробничі дослідження проводили у радгоспі-комбінаті ім. 60-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції Харківської області у двох приміщеннях, у кожному з яких було по сім ізольованих секторів.

Згідно з технологією виробництва на комплексі після кожного з чергових циклів вирощування тварин сектори очищали, дезинфікували і чотири дні тримали на санітарному розриві. Заповнювали їх протягом двох діб поросятами 26-денного віку, де останніх утримували 80 днів, після чого передавали на заключну відгодівлю.

Контрольні групи свиней утримували в секторах, де вентиляційно-опалювальна система працювала в проектному технологічному режимі.

В середньому повітрообмін на 1 ц живої маси тут забезпечувався з розрахунку: взимку – 20 м³/год, навесні і восени – по 40, влітку – 120-150 м³/год, або відповідно на одну голову 7,5-15, 30 та 60 м³/год [4]

У дослідних секторах повітрообмін на 1 ц живої маси становив: взимку – 75 м³/год, навесні і восени – по 100, влітку – 150 м³/год. Для цього змінили схему управління притоково-опалювальних агрегатів, щоб перемикання вентиляторів з мінімальної швидкості на максимальну, і навпаки, проводилось автоматично, коли температура в секторах відхилялась від передбачених норм. При значному її підвищенні додатково автоматично вмикався пускач 6EV₂ і вентилятор літнього режиму EV₂, які вимикалися при зниженні температури. Якщо температура в секторі падала нижче «норми», пускачі 6EV₁M₁ 6EV₁M₂ вимикалися і вмикався пускач 6EV₁M, вентилятор починав працювати на мінімальних обертах. При температурі «норма» автоматично вмикалися пускачі 6EV₁M₁ і 6EV₁M₂ і вентилятор працював на максимальних обертах. В результаті забезпечувався постійний приплив у дослідні сектори свіжого повітря без 15- або 30-хвилинних пауз.

Всі групи свиней перебували в однакових умовах догляду і годівлі, яка проводилась за схемою і раціонами, прийнятими на комплексі. Протягом досліджу визначали динаміку мікроклімату і бактеріальну забрудненість повітря приміщень перед розміщенням свиней, потім на 16, 34, 54 і 80-й день утримання, а також продуктивність, збереженість та ефективність вирощування молодняка. Температуру приміщень визначали за допомогою термографів, вологість – гігрографів, швидкість руху повітря – електричними термоанемометрами.

Проби повітря на загальну бактеріальну забрудненість та наявність санітарно-показових мікроорганізмів відбирали на чашки Петрі, в які спочатку було розлито по 15 мл поживного середовища. Поживним середовищем для виявлення загальної бактеріальної забрудненості повітря був м'ясо-пептонний агар (МПА), для виділення α - і β -гемолітичних стрептококів – середовище Туржецького, кишкової палички – середовище Ендо. Експозиція відбору проб повітря на чашки Петрі з МПА і середовища Туржецького через апарат Кротова становили 15 с, з середовища Ендо – 30 с, швидкість пропускання повітря – 20 л/хв. Відібрані проби повітря ставили у термостат при температурі 37° на 24 год. Після термостатування підраховували число колоній з перерахунком їх кількості на 1 м³ повітря.

Температуру, вологість, газовий склад повітря в приміщеннях визначали через кожні 15 діб протягом виробничого циклу. В секторах, підготовлених до прийому поросят, температура в різні періоди року коливалася від 19,4 до 22,4°; відносна вологість – 57-61%, рухомість повітря – 0,1-0,12 м/с, концентрація аміаку – 0,005-0,01 мг/л, вуглекислого газу – 0,1-0,18% (табл. 1).

1. Динаміка мікроклімату та бактеріальна забрудненість секторів

Показник	Зима					Весна					Літо					Осінь				
	Дні утримання																			
	Перед постановкою свиней	16	34	54	80	Перед постановкою свиней	16	34	54	80	Перед постановкою свиней	16	34	54	80	Перед постановкою свиней	16	34	54	80
Температура, °	<u>19.4</u> 20,0	<u>22.8</u> 21,4	<u>24.5</u> 22	<u>25.2</u> 22,4	<u>26.1</u> 23,4	<u>20.1</u> 20,0	24 22	<u>24.1</u> 22	<u>25.9</u> 23	<u>26.5</u> 23,2	<u>22.4</u> —	<u>25.2</u> —	<u>25.6</u> —	<u>26.4</u> —	<u>27.2</u> —	<u>22.4</u> 22	<u>24.8</u> 22,4	<u>25.4</u> 22,8	<u>26.0</u> 23,1	<u>26.2</u> 24,0
Відносна вологість, %	<u>58</u> 58,4	<u>74</u> 65	<u>78</u> 65,4	<u>80</u> 66,1	<u>84</u> 68,3	<u>57</u> 60	<u>77</u> 62	<u>84</u> 64	<u>86</u> 66	<u>90</u> 70	<u>58</u> —	<u>63</u> —	<u>63</u> —	<u>64</u> —	<u>68</u> —	<u>61</u> 60	<u>73</u> 64	<u>78</u> 66	<u>81.4</u> 66	<u>85.1</u> 68,1
Швидкість руху повітря, м/с	<u>0.06</u> 0,07	<u>0.09</u> 0,21	<u>0.11</u> 0,24	<u>0.10</u> 0,26	<u>0.11</u> 0,30	<u>0.08</u> 0,10	<u>0.05</u> 0,24	<u>0.07</u> 0,25	<u>0.12</u> 0,29	<u>0.10</u> 0,27	<u>0.10</u> 0,12	<u>0.29</u> —	<u>0.36</u> —	<u>0.38</u> —	<u>0.36</u> —	<u>0.09</u> 0,10	<u>0.12</u> 0,30	<u>0.11</u> 0,32	<u>0.10</u> 0,33	<u>0.12</u> 0,36
Вміст аміаку, мг/л	<u>0.008</u> 0,008	<u>0.02</u> 0,015	<u>0.023</u> 0,02	<u>0.025</u> 0,02	<u>0.03</u> 0,02	<u>0.005</u> 0,005	<u>0.02</u> 0,02	<u>0.022</u> 0,02	<u>0.023</u> 0,021	<u>0.034</u> 0,025	<u>0.005</u> —	<u>0.018</u> —	<u>0.02</u> —	<u>0.02</u> —	<u>0.025</u> —	<u>0.01</u> 0,008	<u>0.02</u> 0,018	<u>0.023</u> 0,02	<u>0.04</u> 0,02	<u>0.032</u> 0,02
Концентрація вуглекислого газу, %	<u>0.10</u> 0,12	<u>0.25</u> 0,20	<u>0.30</u> 0,25	<u>0.32</u> 0,27	<u>0.36</u> 0,30	<u>0.20</u> 0,15	<u>0.30</u> 0,20	<u>0.32</u> 0,20	<u>0.36</u> 0,25	<u>0.40</u> 0,30	<u>0.15</u> —	<u>0.20</u> —	<u>0.24</u> —	<u>0.28</u> —	<u>0.30</u> —	<u>0.15</u> 0,18	<u>0.25</u> 0,20	<u>0.25</u> 0,20	<u>0.30</u> 0,25	<u>0.34</u> 0,30
Загальна бактеріальна забрудненість, тис./м ³	<u>3.123</u> 3,201	<u>295</u> 208	<u>483</u> 376	<u>491</u> 414	<u>612</u> 463	<u>4.815</u> 3,186	<u>304</u> 178	<u>507</u> 286	<u>521</u> 374	<u>622</u> 481	<u>2.653</u> —	<u>241</u> —	<u>321</u> —	<u>458</u> —	<u>503</u> —	<u>1.824</u> 1,647	<u>345</u> 183	<u>503</u> 245	<u>561</u> 387	<u>701</u> 514
Стрептококи α- і β-гемолітичної групи, тис./м ³	<u>0.143</u> 0,121	<u>25.8</u> 13,9	<u>57.8</u> 20,3	<u>61.8</u> 39,8	<u>68.4</u> 40,3	<u>0.058</u> 0,50	<u>28.1</u> 12,3	<u>60.8</u> 18,2	<u>65.2</u> 27,6	<u>71.4</u> 44,6	<u>0.021</u> —	<u>11.9</u> —	<u>31.6</u> —	<u>32.8</u> —	<u>38.8</u> —	<u>0</u> 0	<u>36.3</u> 13,1	<u>64.3</u> 16,2	<u>71.4</u> 29,4	<u>72.4</u> 45,3
Група кишкової палички, шт./м	<u>0</u> 0	<u>813</u> 441	<u>978</u> 704	<u>1841</u> 958	<u>2001</u> 981	<u>0</u> 0	<u>923</u> 423	<u>1497</u> 595	<u>1908</u> 788	<u>2144</u> 1021	<u>0</u> —	<u>478</u> —	<u>561</u> —	<u>703</u> —	<u>1018</u> —	<u>0</u> 0	<u>1018</u> 383	<u>1567</u> 401	<u>1859</u> 783	<u>1957</u> 1297
Відношення α- і β-гемолітичних стрептококів до загальної бактеріальної забрудненості, %	<u>4.0</u> 3,7	<u>8.7</u> 6,6	<u>11.9</u> 5,3	<u>12.5</u> 9,6	<u>11.1</u> 8,7	<u>1.2</u> 1,5	<u>9.2</u> 6,9	<u>12.0</u> 6,3	<u>12.5</u> 7,3	<u>11.4</u> 8,1	<u>0.7</u> —	<u>5.3</u> —	<u>7.5</u> 00,0	<u>7.2</u> 00,0	<u>7.5</u> 00,0	<u>—</u> —	<u>10.5</u> 7,1	<u>12.3</u> 6,6	<u>12.7</u> 7,5	<u>10.3</u> 8,8
Відношення E. coli до загальної бактеріальної забрудненості, %	<u>0</u> 0	<u>0.27</u> 0,21	<u>0.22</u> 0,18	<u>0.37</u> 0,23	<u>0.29</u> 0,21	<u>0</u> —	<u>0.30</u> 0,23	<u>0.29</u> 0,20	<u>0.36</u> 0,21	<u>0.34</u> 0,23	<u>—</u> —	<u>0.19</u> —	<u>0.17</u> —	<u>0.15</u> —	<u>0.20</u> —	<u>—</u> —	<u>0.29</u> 0,20	<u>0.31</u> 0,16	<u>0.33</u> 0,20	<u>0.27</u> 0,23

Примітки: 1. Чисельник – контроль, знаменник – дослід; 2. Дані за літній період не наведено, оскільки в цей час повітрообмін у дослідних і контрольних секторах був однаковий і відповідав нормі.

Параметри мікроклімату в секторах змінювались залежно від сезону року та тривалості утримання у них поросят. Так, у зимовий і перехідні періоди року в дослідних секторах температура утримувалась на рівні 21-24°, вологість – 60-70%, швидкість руху повітря – 0,21- 0,36 м/с; у контрольних ці показники значно змінювались і залежно від тривалості утримання тварин: температура повітря на 34-й день тут становила 24,1-25,6°, на 54-й – 25,2-26,4°, на 80-й день вона була ще вища – 26,1-27,2°; вологість відповідно 74-77, 78-84, 80-81,4 та 84-90%; швидкість руху повітря – 0,05-0,12 м/с, влітку – 0,29-0,38 м/с. Постійно вище допустимого рівня реєструвався тут вміст аміаку (0,023-0,033 мг/л) та вуглекислого газу (0,30-0,40%). Все це свідчить про те, що в контрольних секторах робота вентиляційно-обігрівального обладнання в режимах «зима», «весна – осінь» не забезпечувала додержання на рівні нормативних величин температури, а також інших показників мікроклімату, оскільки з віком поросят надходження тепла та шкідливих виділень від них збільшується, а заданий за технологією повітрообмін з розрахунку 20 і 40 м³/год на 1 ц живої маси – недостатній.

Бактеріальна забрудненість секторів (див. табл. 1) підвищувалась при збільшенні тривалості перебування в них свиней. Так, починаючи з 16-го і особливо до 80-го дня їх утримання після дезинфекції в контрольних секторах вона досягала, тис./м³: взимку – 483-612, навесні – 304-622, влітку – 241-503 і восени – 345-701. Аналогічно збільшувалося і число бактерій груп кишкової палички та α - і β -гемолітичних стрептококів. Наявність кишкової палички в 1 м³ повітря становила до 16-34-го дня утримання 0,22-0,31%, до 54-80-го – 0,27-0,37% до загальної бактеріальної забрудненості, α - і β -гемолітичних стрептококів до 80-го дня утримання – 10,3-12,7%. У дослідних секторах число бактерій кишкової палички до 80-го дня утримання коливалося від 0,21 до 0,23%, α - і β -гемолітичних стрептококів – 8,1-8,8%, що значно нижче, ніж у контрольних. Порівняно висока забрудненість приміщень мікроорганізмами кишкової палички, α - і β -гемолітичними стрептококами в контрольних секторах зумовлюється тим, що в них недостатній повітрообмін, постійно утримується

висока температура і підвищена вологість, які сприяють розкладу продуктів метаболізму і швидкому розмноженню мікрофлори.

Отже, в дослідних секторах, де був організований постійний приплив повітря в об'ємі 75,5-100 і 150 м³/год на 1 ц живої маси в результаті перемикання вентиляції на режим «весна – осінь» і «літо» забезпечується додержанням нормованого волого-температурного режиму, що істотно поліпшує санітарний стан повітряного середовища секторів.

Санітарний стан приміщень позитивно вплинув на продуктивність тварин. У дослідних секторах жива маса молодняка до передачі на відгодівлю в середньому становила: взимку – 37,01, навесні – 37,35, восени – 37,78 кг, або в цілому кожне порося мало живу масу відповідно на 1,4; 2,24 і 1,3 кг вищу, ніж з контрольних секторів. Тварин, які відставали у рості (жива маса менше 25 кг), та з ознаками респіраторних захворювань у дослідних секторах зареєстровано на 44,1-53,7% менше, ніж у контрольних. Збереженість поросят у перших становила 98,2-98,4% (табл. 2). Витрати кормових одиниць на 1 кг приросту в дослідних секторах порівняно з контрольними були на 9,3-10,3% нижчі.

2. Економічна ефективність забезпечення нормативних параметрів мікроклімату

Показник	Дослідні сектори			Контрольні сектори				
	зима	весна	осінь	зима	весна	літо	осінь	
Поставлено на дорощування, голів	1234	1246	1240	1230	1244	1232	1241	
Маса поросяти в 20-денному віці, кг	5,85	5,90	6,0	5,8	5,86	5,94	5,80	
Передано на відгодівлю, голів	1211	1225	1221	1196	1216	1210	1209	
Маса поросяти в 106-денному віці, кг	37,01	37,35	37,28	35,56	35,06	37,30	35,72	
Середньодобовий приріст живої маси, г	389	393	391	372	365	392	374	
Кількість свиней з ознаками респіраторних захворювань, голів	17	15	19	37	34	32	41	
Загибло і примусово забито, голів	23	21	19	34	28	22	32	
Збереженість свиней до 106-денного віку, %	98,2	98,3	98,4	97,1	97,6	98,2	97,4	
Приріст живої маси на 1 голову, кг	31,16	31,44	31,28	29,76	29,20	31,36	29,92	
Одержано додаткової продукції на порося: кг	1,4	2,24	1,36	—	—	—	—	
	%	104,7	107,5	104,5	100	100	100	100
Витрати корм. од. на 1 кг приросту:	кг	3,54	3,38	3,42	3,90	3,73	3,46	3,81
	%	90,7	90,6	89,7	100	100	98	100
Витрати електроенергії на 1 голову за 80 днів утримання, коп.	34	35	36	10,8	18,3	41,3	18,4	
Додатковий прибуток на 1 голову за	2,04	3,27	1,98	—	—	—	—	

Збільшення повітрообміну в дослідних приміщеннях за рахунок перемикання вентиляційно-опалювального обладнання з режимів, передбачених технологією виробництва, на режим «весна – осінь» – взимку після досягнення поросятами 45-денного віку і на режим «літо» – в перехідний період при постановці їх на дорощування (з 26-денного віку) виправдано з економічної і санітарно-гігієнічної точок зору. Витрати електроенергії (34-36 коп. на 1 голову) на поліпшення мікроклімату окуповуються одержанням додаткової продукції від кожної тварини в розмірі 1,98-3,27 крб.

Висновок. Застосування вентиляційно-опалювального обладнання з перемиканням на режими «весна – осінь», «літо» дає можливість підтримувати загазованість, температуру і вологість повітря на рівні допустимих нормативів. Крім того, в приміщеннях при цьому значно зменшується загальна бактеріальна забрудненість і обсіменіння їх умовно патогенною мікрофлорою, що підвищує природну стійкість організму і знижує кількість респіраторних захворювань свиней.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. *Борц М. С., Третяк М. Б.* Зоогигиенические и ветеринарно-санитарные мероприятия при выращивании поросят-сосунов в условиях промышленных комплексов. – В кн.: Гигиена промышленного животноводства. Новочеркасск; 1978, с. 133—134.
2. Ветеринарно-санитарные и зоогигиенические проблемы промышленного животноводства (под ред. Г. К. Волкова и В. С. Ярных. – М. : Колос, 1979. – 383 с.
3. *Карелин А. И.* Гигиена промышленного свиноводства. – М. : Россельхозиздат, 1979. – 224 с.
4. Наставление по технологии воспроизводства, выращивания и откорма 108 тыс. свиней в год в комплексе по производству свинины на промышленной основе. – М. : Колос, 1971.— 72 с.
5. *Павлов Е. Г., Демченко М. П.* Изучение микробной загрязненности помещения свиноводческого комплекса. – В кн.. : Ветеринарная технология промышленного производства свинины (Тез. докл.). Киев : 1979. – с. 145—147.
6. *Торпаков Ф. Г.* Зоогигиена в промышленном свиноводстве. – Л. : Колос, 1980. – 229 с.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ

1943

1. *Множить* успехи колхозных коневонов / И. Ф. Храбустовский // Красное знамя. – 1943. – 21 декабря.
2. *Подготовка* лошадей-доноров / И. Ф. Храбустовский // Информационный сборник Ветеринарного управления Красной Армии. – Москва, 1943. – Вып. 1.
3. *Транспортировка* крови в условиях зимы / И. Ф. Храбустовский // Сборник научно-практических работ ветеринарного отдела СЗФ. – 1943. – № 2.

1950

4. *Успішно* виконаємо дворічний план розвитку конярства / І. Ф. Храбустовський // Соціалістичне тваринництво. – 1950. – № 4. – С. 25-26.

1952

5. *Хвороби* та вороги бджіл і боротьба з ними / І. Ф. Храбустовський // Бджільництво. – 1952.

1953

6. *Материалы* по изучению свойств антибиотик (микроцид)-вакцины против паратифа телят : автореф. дис. ... кандидата биологических наук / Иван Францевич Храбустовский ; Украинский институт экспериментальной ветеринарии, Харьковский ветеринарный институт. – Харьков, 1953. – 19 с.

7. *Иммунобиологический* анализ профилактической вакцинации телят паратифозными вакцинами с учетом возраста животных / М. В. Рево, К. В. Шмалый, И. Ф. Храбустовский // Научные труды Украинского института экспериментальной ветеринарии. – Киев, 1953. – Т. 20. – С. 56-65.

1954

8. *Досвід* організації літнього табірнього утримання худоби / В. А. Фортушний, І. Ф. Храбустовський // Соціалістичне тваринництво. – 1954. – № 1. – С. 35-40.

9. *Иммунобиологический* анализ профилактической вакцинации телят паратифозными вакцинами с учетом возраста животных (II сообщение) / М. В. Рево, К. В. Шмалый, И. Ф. Храбустовский // Научные труды Украинского института экспериментальной ветеринарии. – Киев, 1954 – Т. 21. – С. 142-151.

1956

10. *Реакция* организма коров при разных условиях содержания их / И. Ф. Храбустовский // Научная конференция по рациональному кормлению и содержанию продуктивных животных : тезисы докладов / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1956. – Вып. 1. – С. 104-107.

1957

11. *Влияние* зоогигиенических условий содержания коров на состояние их организма / И. Ф. Храбустовский // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Харьков, 1957. – Т. 9. – С. 139-150.

1958

12. *Довідник* зоотехніка / [Ф. К. Терещенко, Т. В. Горб, М. Д. Потьомкін та ін.]. – Київ : Держсільгоспвидав УРСР, 1958. – 843 с.

Авторами також є : М. І. Книга, В. К. Целютін, Г. Г. Хмелик, І. П. Шрам, І. В. Смирнов, А. М. Копил, І. І. Бугаєнко, В. М. Землянський, В. О. Ліпінг, П. Ю. Божко, С. С. Кромін, А. М. Борисенко, В. Б. Захаренко, **І. Ф. Храбустовський**, М. Н. Тростянецька, Ф. В. Піскарьов, П. І. Алешко, М. Г. Сандомирських, О. Ф. Васильєв, О. О. Трахтомирова, С. Д. Бутко, В. Д. Ярошенко, Г. Д. Палієнко, О. М. Онищенко, І. П. Козак.

1959

13. *Догляд* та утримання сільськогосподарських тварин / І. Ф. Храбустовський. – Київ : Держсільгоспвидав, 1959. – 106 с.

14. *Тваринницькі* приміщення та гігієна утримання худоби / І. Ф. Храбустовський, Л. В. Лебедев. – Харків : Харківське книжкове видавництво, 1959. – 80 с.

15. **Поліпшення** догляду та утримання сільськогосподарських тварин / І. Ф. Храбустовський // Досягнення науки і передового досвіду – в сільське господарство. – Харків, 1959. – С. 290-296.
16. **Реакция** организма коров на условия и содержания их в коровниках / И. Ф. Храбустовский // Сборник трудов Харьковского зоотехнического института. – Харьков, 1959. – Т. 10. – С. 122-130.

1960

17. **Довідник** зоотехніка / [Т. В. Горб, Ф. К. Терещенко, О. Т. Богаєвський та ін.]. – 2-ге доп. і перероб. вид. – Київ : Держсільгоспвидав УРСР, 1960. – 728 с.
- Авторами також є :* М. Д. Потьомкін, М. І. Книга, О. Я. Попов, Г. Г. Хмелик, І. П. Шрам, А. М. Копил, В. К. Целютін, П. Ю. Божко, С. С. Кромін, В. М. Землянський, А. М. Борисенко, В. Б. Захаренко, І. В. Смирнов, **І. Ф. Храбустовський**, М. Н. Тростянецька, П. І. Алешко, О. Ф. Васильєв, І. І. Бугаєнко, О. О. Трахтомирова, С. Д. Бутко, К. Г. Телешек, В. Д. Ярошенко.

18. **Реактивність** організму корів на умови утримання їх в корівниках та літніх таборах / І. Ф. Храбустовський // Збірник праць Академії сільськогосподарських наук УРСР по зоогієні. – Київ, 1960.

1961

19. **Важный** резерв повышения продуктивности коров / И. Ф. Храбустовский // Научно-обоснованная система ведения хозяйства в действии. – Харьков, 1961. – С. 54-60.
20. **Реактивность** организма коров на разные условия содержания / И. Ф. Храбустовский // Материалы 4 научной методической конференции по гигиене сельскохозяйственных животных, февраль 1961 г. / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1961. – С. 3-7.
21. **Условия** содержания и их влияние на здоровье и продуктивность животных / И. Ф. Храбустовский // Пути увеличения производства и снижения себестоимости продуктов животноводства : материалы Всесоюзной межвузовской научной конференции зооветеринарных вузов

и факультетов, 27-30 ноября 1961 г. / Харьковский зооветеринарный институт. – Харьков, 1961. – С. 215-218.

1962

22. **Температурно-влажностный режим воздуха коровника и его влияние на здоровье и молочную продуктивность коров** / И. Ф. Храбустовский // Научные труды зоотехнического факультета Харьковского зооветеринарного института – Киев, 1962. – Т. 11. – С. 73-79.

1963

23. **Довідник ветеринарного лікаря** / за ред. В. І. Ротова ; [уклад. В. І. Ротов, І. І. Лукашов, С. І. Смирнов та ін.]. – Київ : Держсільгоспвидав УРСР, 1963. – 580 с.

Авторами також є : І. О. Калашник, І. І. Магда, О. Н. Бауер, Н. Г. Толстова-Парійська, В. А. Соколовський, М. Т. Нікітін, В. І. Лебедев, Н. Т. Литвишко, Д. Д. Логвинов, А. Д. Юрко, Ф. М. Алексеєнко, Н. Н. Шевченко, М. М. Симоненко, **І. Ф. Храбустовський**, І. О. Голубев, М. В. Саржевський, Г. В. Цапенко, О. Г. Осташевський, В. П. Образцов, Г. Д. Адамець, О. Т. Богаєвський, В. О. Компанцев.

24. **Харьковский зооветеринарный институт** / И. А. Голубев, И. Ф. Храбустовский // Научные труды зоотехнического факультета Харьковского зооветеринарного института. – Харьков, 1963. – Т. 1(12) : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 125-127.

1964

25. **Гігієна сільськогосподарських тварин** : методичні вказівки для студентів-заочників ветеринарних та зоотехнічних факультетів / І. Ф. Храбустовський. – Київ : Урожай, 1964. – 62 с.

26. **Общая неспецифическая и иммунобиологическая реактивность организма коров в зависимости от условий содержания и их физиологического состояния** / И. Ф. Храбустовский // Третья республиканская научная конференция по физиологии и биохимии сельскохозяйственных животных : тезисы докладов, 27-29 мая 1964 г. /

Украинский научно-исследовательский институт физиологии и биохимии сельскохозяйственных животных. – Львов, 1964. – С. 395-398.

27. **544** центнерів молока на 100 гектарів сільськогосподарських угідь / І. Ф. Храбустовський, О. Ф. Косарева // Передовий досвід тваринників – кожному колгоспу. – Харків, 1964. – С. 43-53.

28. [**Рецензия**] / И. Ф. Храбустовский, И. А. Голубев, Е. И. Артюх [и др.] // Ветеринария. – 1964. – № 9. – С. 111-112. – Рец. на кн. : Гигиена сельскохозяйственных животных / А. П. Онегов. – Москва : Сельхозиздат, 1963. – 479 с.

Авторами также являются : П. Д. Бакшеев, В. И. Литвинов, В. М. Апатенко.

29. **Устройство** и эксплуатация вентиляции коровников в условиях Лесостепи УССР / И. Ф. Храбустовский // Производственные рекомендации для студентов-практикантов и зооветеринарных работников колхозов и совхозов. – Харьков : Прапор, 1964. – С. 32-34.

1965

30. **Деякі** показники імунобіологічної реактивності організму корів залежно від рівня їх продуктивності та фізіологічного стану / І. Ф. Храбустовський // Ветеринарія. – Київ, 1965. – Вип. 3 : Незаразні хвороби сільськогосподарських тварин. – С. 119-127.

1966

31. **Разработка** оптимальных зоогигиенических нормативов содержания коров с целью повышения их резистентности и продуктивности : методические рекомендации / И. Ф. Храбустовский. – Харьков : 1966.

32. **Ветеринарно-зоотехнические** меры профилактики заболеваний при содержании молодняка сельскохозяйственных животных, в частности на Украине / И. Ф. Храбустовский // Нове Рольництво. – 1966.

33. **Возрастные** и сезонные изменения показателей естественной резистентности коров и их телят в онтогенезе / И. Ф. Храбустовский // Индивидуальное развитие сельскохозяйственных животных и формирование их продуктивности : тезисы докладов межвузовской научной конференции, 20-24 сентября 1966 г. – Киев, 1966. – С. 194-195.

34. *Динамика* показателей естественной резистентности организма коров и их телят по сезонам года / И. Ф. Храбустовский // Материалы VI Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии, 14-18 июня 1966 г. / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1966. – С. 15-18.
35. *Динамика* показателей неспецифического иммунитета организма коров и их телят по сезонам года / И. Ф. Храбустовский // Отчетная научная конференция Харьковского зооветеринарного института за 1965 год, 9 февраля 1966 г. : тезисы докладов. – Харьков, 1966. – С. 43-46.
36. *Динамика* показателей неспецифического иммунитета организма коров симментальской породы / И. Ф. Храбустовский // Проблемы иммунитета сельскохозяйственных животных. – Москва, 1966. – С. 450-464.
37. *Некоторые* итоги и задачи учебно-воспитательной работы по подготовке ученых зоотехников и ветеринарных врачей / И. Ф. Храбустовский // Сборник отдела науки и вузов ЦК КП Украины. – Киев, 1966.

1967

38. *Динамика* некоторых показателей иммунобиологической реактивности организма коров симментальской породы и их телят / И. Ф. Храбустовский // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Харьков, 1967. – Т. 2(26) : Борьба с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 183-190.
39. *Институт* на селі / І. Ф. Храбустовський // Соціалістична Харківщина. – 1967. – 4 серпня.
40. *Микроклимат* коровников и его влияние на резистентность, иммунобиологическую реактивность и продуктивность коров / И. Ф. Храбустовский // Влияние микроклимата помещений и плотности размещения сельскохозяйственных животных на продуктивность и стоимость продукции животноводства : тезисы докладов на научно-техническом совете МСХ СССР, 7-8 апреля 1967 г. – Москва, 1967.

1968

41. *Довідник* основних зоогієнічних нормативів будівництва і експлуатації тваринницьких приміщень / І. Ф. Храбустовський, І. О. Голубєв, Ю. М. Марков [та ін.] ; за ред. І. Ф. Храбустовського. – Київ : Урожай, 1968. – 287 с.

Авторами також є : П. Д. Бакшеев, К. І. Артюх.

42. *Аспиратор* / І. Ф. Храбустовский // Ветеринарная энциклопедия. – Москва, 1968. – Т. 1. – С. 381-382.

43. *Влияние* уровня воздухообмена на продуктивность и реактивность организма кур-несушек / І. Ф. Храбустовский, П. Д. Бакшеев, Е. И. Артюх, А. Ф. Прокудин // Материалы VII Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1968. – Ч. 2. – С. 96-98.

44. *Вплив* рівня продуктивності та сезону отелення корів на деякі показники реактивності / І. Ф. Храбустовський // Фізіологія та біохімія сільськогосподарських тварин : матеріали 4 республіканської наукової конференції. – Київ, 1968. – С. 435-437.

45. *Деякі* біохімічні та імунобіологічні зміни в організмі корів різного віку та їх телят / І. Ф. Храбустовський // Фізіологія та біохімія сільськогосподарських тварин : матеріали 4 республіканської наукової конференції. – Київ, 1968. – С. 434-435.

46. *Динамика* некоторых показателей естественной резистентности организма цыплят, выращиваемых в клеточных батареях / И. И. Гаплевский, И. Ф. Храбустовский // Материалы VII Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1968. – Ч. 2. – С. 98-100.

47. *Естественная* резистентность и иммунобиологическая реактивность организма телят по периодам года / И. Ф. Храбустовский // Профилактика заболеваний молодняка сельскохозяйственных животных : материалы объединенного Пленума ветеринарных секций отделения животноводства ВАСХНИЛ, г. Москва 1968 г. – Москва, 1968. – С. 199-200.

48. *Естественная* резистентность, иммунобиологическая реактивность и значение их при интенсификации животноводства / И. Ф. Храбустовский // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Харьков,

1968. – Т. 3(27) : Борьба с заболеваниями сельскохозяйственных животных. – С. 60-67.

49. *Некоторые* итоги работы кафедры по изучению естественной резистентности и иммунобиологической реактивности организма животных при интенсивных системах содержания / И. Ф. Храбустовский // Материалы VII Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1968. – Ч. 2. – С. 24-26.

50. *Сравнительное* изучение и гигиеническая оценка систем содержания индеек в условиях специализированного хозяйства УССР / И. Ф. Храбустовский, П. Д. Бакшеев, Е. И. Артюх // Материалы VII Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1968. – Ч. 2. – С. 35-36.

1969

51. *Довідник* зоотехніка / за ред. В. М. Землянського ; [Ф. К. Терещенко, А. Є. Коноваленко, С. Т. Кліценко та ін.]. – 3-тє доп. і перероб. вид. – Київ : Урожай, 1969. – 582 с.

Авторами також є : Т. В. Горб, М. Д. Потьомкін, М. І. Книга, І. П. Шрам, Ю. Д. Рубан, О. Я. Попов, Г. Г. Хмелик, С. С. Кромін, А. М. Копил, В. К. Целютін, Л. Ф. Жменько, В. М. Землянський, П. Ю. Божко, А. М. Борисенко, В. Б. Захаренко, І. В. Смирнов, М. Ф. Іванков, М. Н. Тростянецька, І. Ф. Храбустовський, М. Г. Дубровін, В. І. Грицаєнко, І. І. Бугаєнко, С. Д. Бутко, В. Д. Ярошенко, І. В. Россоха, О. О. Трахтомирова, М. В. Бублик, Л. Г. Кругова, О. О. Дамасевич, К. Г. Телешек, П. Д. Бакшеев.

52. *Изучение* и сравнительная оценка иммунобиологических показателей состояния здоровья и продуктивности коров при беспривязном содержании / И. Ф. Храбустовский, В. И. Литвинов // Сборник рефератов НИР. – 1969. – № 9. – С. 16. – (Серия 21).

53. *Разработка* оптимальных зоогигиенических нормативов содержания коров с целью повышения их резистентности и продуктивности / И. Ф. Храбустовский // Сборник рефератов НИР. – 1969. – № 9. – С. 16. – (Серия 21).

54. **Сравнительное** изучение реактивности организма кур при разных системах их содержания / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх // Сборник рефератов НИР. – 1969. – № 9. – С. 16. – (Серия 21).

1970

55. **Естественная** резистентность и иммунобиологическая реактивность организма коров и телят в зависимости от условий содержания и физиологического состояния : дис. ... доктора биологических наук : в 2 ч. / Иван Францевич Храбустовский ; Харьковский зооветеринарный институт. – Харьков, 1970. –
Ч. 1. – 296 с.
Ч. 2. – 297-852 с.

56. **Основные** методы зоогигиенических исследований и оценки условий содержания и реактивности организма животных / И. Ф. Храбустовский // Научные труды Харьковского зооветеринарного института. – Харьков, 1970. – Т. 5(16) : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 219-231.

1971

57. **Зоогігієна** / І. Ф. Храбустовський // Українська сільськогосподарська енциклопедія. – Київ, 1971. – Т. 2. – С. 59.

58. **Изучение** и гигиеническая оценка интенсивного выращивания и содержания индеек в специализированном хозяйстве / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, А. В. Богдановский [и др.] // Материалы VIII Всесоюзной научно-методической конференции по зоогигиене с основами ветеринарии, 8-10 февраля 1971 г. / Московская ветеринарная академия. – Москва, 1971. – Ч. 1. – С. 127-129.

Авторами также являются : В. М. Лосева, А. А. Тертышный, А. Ф. Журавель.

59. **Напування** тварин / І. Ф. Храбустовський // Українська сільськогосподарська енциклопедія. – Київ, 1971. – Т. 2. – С. 368.

60. **Некоторые** вопросы естественной резистентности и иммунобиологической реактивности организма кур и индеек при интенсивных системах содержания / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, П. Д. Бакшеев, В. М. Лосева // Повышение продуктивности и племенных

качеств птицы на Украине : сборник научных работ. – Москва, 1971. – С. 162-172.

61. **Физиологическая** реактивность организма животных при интенсивном их использовании и содержании / И. Ф. Храбустовский // Материалы научной конференции «Претворение в жизнь Ленинского кооперативного плана строительства сельского хозяйства». – Ленинград, 1971. – Вып. 4 : Секция зоотехническая. – С. 52-53.

1972

62. **Гигиена** сельскохозяйственных животных : учебник / А. П. Онегов, И. Ф. Храбустовский, В. И. Черных / под ред. А. П. Онегова. – Москва : Колос, 1972. – 432 с.

63. **Естественная** резистентность и иммунобиологическая реактивность организма на кравите при интенсивного их использоване / И. Ф. Храбустовски // Промышлени технологии на отглеждане в говедовъдство : доклады от симпозиума, проведен през 1971 г. въ Варна. – София, 1972. – С. 162-167.

64. **Изучение** естественной резистентности и физиологической реактивности организма коров и телят в условиях интенсивного молочного скотоводства / И. Ф. Храбустовский, В. И. Литвинов // Труды юбилейной научной конференции СИБНИВИ, посвященной 50-летию института. – Омск, 1972.

65. **Изучение** и оценка микроклимата помещений для содержания индеек. (Сообщение I) / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, А. В. Богдановский [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института, Харьковского зооветеринарного института. – Харьков, 1972. – Т. 167 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 222-230.

Авторами также являются : В. М. Лосева, А. А. Тертышный, А. Ф. Журавель.

66. **Изучение** физиологической реактивности организма индеек в зависимости от их возраста и сезона года. (Сообщение II) / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, А. В. Богдановский [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института, Харьковского зооветеринарного института. – Харьков, 1972. – Т. 167 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 231-239.

Авторами также являются : В. М. Лосева, А. А. Тертышный, А. Ф. Журавель.

67. **Физиологическая** реактивность организма коров при интенсивном их использовании / И. Ф. Храбустовский // Тезисы IV Всесоюзной научной конференции по экологической физиологии / Кубанский сельскохозяйственный институт. – Краснодар, 1972.

1973

68. **Естественная** резистентность и физиологическая реактивность организма коров и телят в условиях интенсивного молочного скотоводства / И. Ф. Храбустовский, В. И. Литвинов // Профилактика заразных и незаразных заболеваний животных в Сибири. – Омск, 1973. – С. 323-325.

69. **Изучение** физиологической реактивности организма индеек в условиях промышленного индейководства / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, А. В. Богдановский [и др.] // Сборник научных трудов / Московская ветеринарная академия. – 1973. – Т. 66 : Вопросы зоогигиены и основы ветеринарии. – С. 186-187.

Авторами также являются : В. М. Лосева, А. А. Тертышный, А. Ф. Журавель.

70. **Микроклимат** помещений для содержания индеек в условиях промышленной птицефабрики / И. Ф. Храбустовский, Е. И. Артюх, А. В. Богдановский [и др.] // Вопросы зоогигиены и основы ветеринарии : сборник научных трудов Московской ветеринарной академии. – 1973. – Т. 66. – С. 149-150.

Авторами также являются : В. М. Лосева, А. А. Тертышный, А. Ф. Журавель.

1974

71. **Довідник** основних зоогієнічних і ветеринарно-санітарних нормативів будівництва та експлуатації тваринницьких приміщень / І. Ф. Храбустовський, І. О. Голубєв, Ю. М. Марков [та ін.] ; за ред. І. Ф. Храбустовського. – 2-ге перероб і доп. вид. – Київ : Урожай, 1974. – 276 с.

Авторами також є : П. Д. Бакшеев, К. І. Артюх, В. Ф. Товстик.

72. **Методические** рекомендации по зоогигиеническим нормам и ветеринарно-санитарным требованиям при проектировании и строительстве специализированных животноводческих ферм и

промышленных комплексов / Ю. М. Марков, В. А. Свириденко, А. С. Вовк [и др.] – Харьков : УНИИЭВ, 1974. – 20 с.

Авторами также являются : З. Н. Леванидова, И. Н. Дорошко, И. Ю. Безрукавая, А. Ф. Прокудин, И. И. Заболотный, И. А. Сеницын, Н. М. Кипаренко, Н. Г. Горбаченко, И. Н. Тимчишин, В. Г. Говядин, Е. И. Админ, Ю. И. Кошиц, В. И. Райко, П. К. Дзюбенко, М. В. Демчук, **И. Ф. Храбустовский**, И. Г. Зорин, Н. А. Наумова, П. П. Остапчук, Н. Ф. Павличенко, Н. С. Бондаренко.

73. **Методические** рекомендации по определению естественной резистентности животных в условиях интенсивного их использования / И. Ф. Храбустовский, Ю. М. Марков, В. В. Никольский [и др.] – Харьков : УНИИЭВ, 1974. – 32 с.

Авторами также являются : И. И. Заболотный, Н. А. Наумова, П. П. Остапчук.

1975

74. **Довідник** завідуючого молочнотоварною фермою / І. В. Росоха, І. А. Бузун, М. Д. Любецький [та ін.]. – Київ : Урожай, 1975. – 200 с.

Авторами також є : М. Ф. Іванков, Ю. Д. Рубан, П. П. Бердник, С. І. Кравченко, **І. Ф. Храбустовський**, В. К. Чернуха, В. І. Грицаєнко, О. В. Богдановський.

75. **Институт** за 10 лет после мартовского (1965 г.) Пленума ЦК КПСС / И. Ф. Храбустовский // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1975. – Т. 213 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 3-7.

76. **Некоторые** клинико-гематологические изменения у овец в связи с возрастом и сезоном года / И. Ф. Храбустовский, Н. О. Олжабаев // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1975. – Т. 214 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 107-110.

77. **Совершенствование** условий интенсивного содержания птицы – важнейший путь повышения эффективности птицеводства / И. Ф. Храбустовский, В. П. Шпинев // Труды Харьковского

сельскохозяйственного института. – Харьков, 1975. – Т. 214 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 16-22.

78. *Ученые* Харьковского зооветеринарного института – производству / И. Ф. Храбустовский, В. К. Чернуха // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1975. – Т. 214 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 3-9.
79. *Ювілей* профессора Надії Георгіївни Толстової-Парійської / І. Ф. Храбустовський, М. І. Карташов, О. Є. Коноваленко // Вісник сільськогосподарської науки. – 1975. – № 7. – С. 116.

1976

80. *Довідник* ветеринарного лікаря / за ред. В. І Ротова, В. К. Чернухи ; [сост. В. И. Ротов, И. И. Лукашов, М. Г. Никитин и др.]. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – Київ : Урожай, 1976. – 591 с.
Авторами також є : С. И. Смирнов, В. К. Чернуха, И. А. Калашник, И. И. Магда, **И. Ф. Храбустовский**, Н. Г. Толстова-Парийская, Д. Д. Логвинов, М. Д. Любецкий, В. И. Лебедев, Н. Т. Литвишко, Г. В. Слюсарева, И. И. Паникар, А. Д. Юрко, Н. М. Симоненко, И. И. Воронин, Г. Д. Адамец, А. Г. Осташевский, В. П. Образцов, И. И. Котенко, А. Т. Богаевский, А. Е. Коноваленко, Ф. М. Алексеенко, Е. П. Наймитенко, В. П. Плугатырев.
81. *Справочник* зоотехника / М. Д. Любецкий, Ю. Д. Рубан, И. Ф. Храбустовский [и др.] ; под ред. Ю. Д. Рубана. – Харьков : Прапор, 1976. – 214 с.
Авторами также являются : В. К. Чернуха, П. П. Бердник, Н. В. Бублик, В. Н. Землянский, А. Е. Коноваленко, Б. В. Рубан, В. К. Целютин.

82. *Вентиляция* и тепловой баланс птичников разных типов в условиях реконструкции специализированной птицефабрики / И. Ф. Храбустовский, А. В. Богдановский, В. Я. Кабанкова [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1976. – Т. 227 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 77-85.
Авторами также являются : Е. И. Артюх, Т. Ф. Сарбаш.

83. **Изучение** и оценка влияния разных условий содержания на физиологическую реактивность и продуктивность кур-несушек / И. Ф. Храбустовский, А. В. Богдановский, В. Я. Кабанкова [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1976. – Т. 228 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 8-13.

Авторами также являются : Е. И. Артюх, Т. Ф. Сарбаш.

84. **Изучение** и сравнительная гигиеническая оценка микроклимата птичников при разных способах содержания кур-несушек / И. Ф. Храбустовский, А. В. Богдановский, В. Я. Кабанкова [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1976. – Т. 227 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 71-77.

Авторами также являются : Е. И. Артюх, Т. Ф. Сарбаш.

85. **Научно-исследовательская** работа студентов и ее значение для повышения качества подготовки специалистов сельского хозяйства / И. Ф. Храбустовский, В. К. Чернуха // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1976. – Т. 228 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 3-7.

86. **Основные** задачи коллектива института по совершенствованию подготовки зооинженеров и ветеринарных врачей в десятой пятилетке / И. Ф. Храбустовский, Ю. Д. Рубан // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1976. – Т. 227 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 3-7.

1977

87. **Гигиена** сельскохозяйственных животных / А. П. Онегов, И. Ф. Храбустовский, В. И. Черных ; под ред. А. П. Онегова. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Колос, 1977. – 400 с. - (Учебники и учебные пособия для высших сельскохозяйственных учебных заведений).

88. **Довідник** зоотехніка / за ред. В. М. Землянського ; [уклад. : Ф. К. Терещенко, С. Т. Кліценко, О. Є. Коноваленко [та ін.]. – Вид. 4-те, доп. і перероб. – Київ : Урожай, 1977. – 526 с.

Авторами також є : Ю. Д. Рубан, О. Я. Попов, М. І. Машкін, Г. Г. Хмелик, О. Є. Коноваленко, А. М. Копил, С. С. Кромін, Л. П. Жменько, В. К. Целютін, В. М. Землянський, П. Ю. Божко, В. Ф. Товстик, О. З. Злотін, І. В. Смирнов, М. Ю. Іванов, **І. Ф. Храбустовський**, М. Н. Тростянецька, В. І. Грицаєнко, М. Г. Дубровін, П. Д. Бакшеев, К. Г. Телешек, М. В.

Бублик, І. В. Россоха, В. Д. Ярошенко, О. І. Сокол, Л. Г. Круговая, О. О. Дамасевич, В. Д. Белоіван, А. Д. Биканов, А. Я. Лисенко, В. С. Шебельниченко.

89. **В дружбі** з практиками / І. Ф. Храбустовський // Ленінський шлях. – 1977. – 10 лютого. – С. 2.

90. **Институт** к 60-летию Великой Октябрьской социалистической революции / И. Ф. Храбустовский // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1977. – Т. 236 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 3-11.

91. **Ідейний** гарт студентів (Рішення XXV з'їзду КПРС – в життя!) / І. Храбустовський // Ленінський шлях. – 1977. – 17 грудня. – С. 2.

92. **Реактивность** организма коров в зависимости от системы содержания, сезона года и физиологического состояния / И. Ф. Храбустовский, Н. Н. Паска // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1977. – Т. 236 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 72-79.

93. **Ученые** института к 60-летию Великого Октября / И. Ф. Храбустовский // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1977. – Т. 238 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 3-9.

1978

94. **Животноводство** : [для аграрных специальностей и специальности «Птицеводство»] / Г. И. Горшков, П. Д. Бакшеев, В. П. Виноградов [и др.]. – Москва : Колос, 1978. – 382 с. – (Учебники и учебные пособия для средних с.-х. учебных заведений).

Авторами также являются : В. Д. Кабанов, Л. И. Кирина, В. А. Лукьянов, В. Д. Лукьянова, Е. И. Луферова, В. А. Парфенов, И. Т. Сущенко, **И. Ф. Храбустовский**.

95. **Изучение** и сравнительная оценка показателей естественной резистентности и иммунобиологической реактивности у коров

симментальской и черно-пестрой породы / И. Ф. Храбустовский, В. И. Литвинов, В. Я. Кабанкова [и др.] // Труды Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1978. – Т. 245 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 50-57.

Авторами также являются : Е. И. Артюх, Т. И. Соколовская.

96. **Проблеми**, які ми вирішуємо / І. Храбустовський // Ленінський шлях. – 1978. – 18 листопада. – С. 2.

1979

97. **Повышение** естественной устойчивости животных – важный фактор снижения их заболеваемости, увеличения производства продуктов животноводства / И. Ф. Храбустовский // Тезисы докладов Республиканской научно-производственной конференции «Научные основы и передовой опыт предупреждения заболеваемости животных в условиях концентрации и специализации животноводства», 25-26 октября 1979 г., Полтава. – Харьков, 1979. – С. 85-88.

98. **Улучшение** качества объемистых кормов – основа повышения продуктивности коров / В. Я. Максаков, И. Ф. Храбустовский // Повышение качества и эффективности использования кормов : тезисы докладов Республиканской научно-производственной конференции, 13-14 декабря. – Киев, 1979. – С. 4-5.

99. **Утраченное** доверие. (Кормовая промышленность призвана полнее удовлетворять потребности птицеводческих предприятий) / И. Ф. Храбустовский, В. Я. Максаков // Сельская жизнь. – 1979. – 16 сентября.

100. **Як** краще використовувати пожнивну і післяукісну кукурудзу / І. Храбустовський, В. Максаков // Соціалістична Харківщина. – 1979. – 3 жовтня.

1980

101. **Практикум** по гигиене сельскохозяйственных животных : учебное пособие / И. Ф. Храбустовский, П. Д. Бакшеев, В. И. Литвинов ; Харьковский сельскохозяйственный институт. – Харьков : ХСХИ, 1980. – 94 с.

102. **Показатели** естественной резистентности и иммунологической реактивности организма овец в условиях специализированного хозяйства / И. Ф. Храбустовский, С. М. Левонян // Сборник научных трудов Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1980. – Т. 276 : Повышение продуктивности сельскохозяйственных животных. – С. 63-71.
103. **Сравнительная** оценка некоторых показателей естественной резистентности и иммунобиологической реактивности организма коров симментальской и черно-пестрой пород при разных системах содержания / И. Ф. Храбустовский, Н. Н. Паска // Сборник научных трудов Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1980. – Т. 269 : Меры борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 66-69.

1981

104. **Зоогієна і профілактика** захворювань сільськогосподарських тварин / І. Ф. Храбустовський, В. К. Чернуха, І. О. Калашник [та ін.] ; за ред. І. Ф. Храбустовського, В. К. Чернухи. – Київ : Урожай, 1981. – 223 с. – (Бібліотека зоотехніка).
Авторами також є : Д. Д. Логвинов, І. І. Панікар, С. І. Смирнов, Г. В. Слюсарєва.

105. **Нормування** мікроклімату на свинарських промислових комплексах / І. Ф. Храбустовський, М. В. Чорний // Вісник сільськогосподарської науки. – 1981. – № 8. – С. 64-68.

1983

106. **Белковый** спектр сыворотки крови – важный показатель адаптационного организма кур-несушек в условиях промышленного птицеводства / И. Ф. Храбустовский, Т. Ф. Сарбаш // Применение этологических и биохимических методов исследования в практике промышленного животноводства : тезисы к конференции молодых ученых, 3-7 октября 1983 г. – Краснодар, 1983. – С. 142-144.

107. **Естественная** резистентность крупного рогатого скота, ее особенности у коров в зависимости от физиологического состояния, породы и условий содержания / И. Ф. Храбустовский // Генетическая устойчивость сельскохозяйственных животных к заболеваниям : тезисы докладов конференции. – Москва, 1983. – Вып. 3. – С. 20-21.
108. **Естественная** резистентность хряков в условиях комплексов / Н. Черный, И. Храбустовский, Е. Яшков // Свиноводство. – 1983. – № 2. – С. 25.
109. **Некоторые** вопросы поведения и реактивности организма коров и свиней при промышленной технологии содержания / И. Ф. Храбустовский, Н. В. Черный // Организационно-технологические, селекционно-генетические и социально-психологические проблемы управления поведением сельскохозяйственных животных при интенсификации животноводства : тезисы докладов 1-ой Всесоюзной конференции, Харьков, 19-21 апреля 1983 г. / Всесоюзный НИИ разведения и генетики сельскохозяйственных животных, НИИ животноводства Лесостепи и Полесья УССР. – Ленинград, 1983. – Т. 1. – С. 94-96.
110. **Роль** зоогигиенических и технологических факторов в повышении резистентности и профилактики болезней свиней на промышленных комплексах / Н. В. Черный, И. Ф. Храбустовский, А. С. Вовк // Ветеринарные проблемы промышленного свиноводства : тезисы докладов конференции, Киев, 18-20 октября 1983 г. – Киев, 1983. – С. 135-136.
111. **Технологическое** обеспечение повышения продуктивности и естественной резистентности свиней при откорме их комбикормами разной консистенции / Н. В. Черный, И. Ф. Храбустовский // Сборник научных трудов Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1983. – Т. 295 : Повышение эффективности производства свинины. – С. 71-78.

1984

112. **Гигиена** сельскохозяйственных животных : учебник для студентов сельскохозяйственных учебных заведений по специальностям «Ветеринария» и «Зоотехния» / А. П. Онегов, И. Ф. Храбустовский, В. И.

Черных ; под ред. А. П. Онегова. – 3-е изд., испр. и доп. – Москва : Колос, 1984. – 399 с.

113. **Отбор** и комплектование технологических групп сверхремонтного молодняка для спецхозов по выращиванию и откорму с учетом его развития, и в частности, показателей естественной резистентности (устойчивости) к заболеваниям / И. Ф. Храбустовский, А. И. Заика. – Харьков, 1984. – 18 с.
114. **Практикум** по зоогиgiene : учебное пособие для студентов высших сельскохозяйственных учебных заведений по специальностям «Ветеринария» и «Зоотехния» / И. Ф. Храбустовский, М. В. Демчук, А. П. Онегов ; под ред. И. Ф. Храбустовского. – Москва : Колос, 1984. – 269 с.
115. **Рекомендации** по строительству и эксплуатации летних лагерей для свиней / Л. Л. Швейцаров, Л. Х. Левентуль, В. А. Обухов [и др.]. – 2-е изд. – Запорожье : Коммунар, 1984. – 51 с.
Авторами также являются : В. В. Гопка, Н. Н. Боеикова, А. С. Коломиец, П. Я. Хаселев, Ю. И. Кошиц, В. И. Райко, В. А. Лубенец, В. П. Степанов, Н. И. Халемин, И. И. Заболотный, В. А. Малахов, Е. Г. Павлов, Л. К. Волынец, **И. Ф. Храбустовский**, Н. В. Черный, И. Н. Домашенко.

116. **Естественная** резистентность хряков-производителей в условиях безвыгульного содержания на промышленных свинокомплексах / И. Ф. Храбустовский, Н. В. Черный // Сборник научных трудов Харьковского сельскохозяйственного института. – Харьков, 1984. – Т. 305 : Совершенствование мер борьбы с болезнями сельскохозяйственных животных. – С. 21-26.

1986

117. **Методические** рекомендации по оформлению дипломных проектов (работ). Для преподавателей и студентов зооинженерного факультета / М. Д. Любецкий, Ю. Д. Рубан, И. Ф. Храбустовский [и др.] ; ГосАгропром, Харьковский зооветеринарный институт, зооинженерный факультет. – Харьков : РИО ХЗВИ, 1986. – 35 с.
Авторами также являются : П. Е. Божко, Н. И. Карташов, Н. И. Машкин, Д. И. Барановский, А. И. Сокол, В. И. Герасимов, А. Я. Лысенко, И. А. Бузун, В. С. Патров, З. А. Шебельниченко, Е. В. Черникова.

НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ІВАНА ФРАНЦОВИЧА
ХРАБУСТОВСЬКОГО

Дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата біологічних наук

Бакшеев П. Д. Использование искусственного ультрафиолетового и инфракрасного излучения для облучения свиней с целью повышения их резистентности и продуктивности в условиях Лесостепи УССР : автореф. дис. ... канд. биол. наук / Бакшеев П. Д. ; Харьков. зоовет. ин-т. – Харьков, 1967. – 25 с.

Дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата ветеринарних наук

Гаплевский И. Н. Изменения физиологической реактивности организма цыплят в зависимости от уровня воздухообмена в птичнике, сезона года и возраста : автореф. дис. ... канд. биол. наук : 16.808 - гигиена с.-х. животных / Гаплевский И. Н. ; Харьков. зоовет. ин-т. – Харьков, 1972. – 21 с.

Литвинов В. И. Материалы по изучению естественной резистентности и иммунобиологической реактивности организма коров при беспривязном содержании в условиях Лесостепи УССР : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 16.00.08 – гигиена с.-х. животных (зоогигиена) / Литвинов Владимир Иванович ; Харьков. зоовет. ин-т. – Харьков, 1973. – 26 с.

Прокудин А. Ф. Влияние уровня воздухообмена помещений на естественную резистентность организма кур-несушек при клеточном содержании в условиях Лесостепи Украины : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 16.00.08 – гигиена с.-х. животных (зоогигиена) / Прокудин Александр Филиппович ; Московская ордена Трудового Красного Знамени вет. академия имени К.И. Скрябина. – Москва, 1983. – 14 с.

Паска Н. Н. Сравнительная оценка естественной резистентности организма коров при беспривязном (боксовом) и привязном содержании : автореф. дис. ... канд. вет. наук : 16.00.08 – гигиена с.-х. животных (зоогигиена) / Паска Николай Николаевич ; Московская ордена Трудового Красного Знамени вет. академия имени К.И. Скрябина. – Москва, 1984. – 15 с.

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ЖИТТЯ ТА НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ
ДОКТОРА БІОЛОГІЧНИХ НАУК І.Ф. ХРАБУСТОВСЬКОГО

1. Наши юбиляры // Ветеринария. – 1977. – № 12. – С. 117.
2. О награждении нагрудным значком «За отличные успехи в работе» в области высшего образования СССР // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР. – 1977. – № 10. – С. 30.
3. Харківський зооветеринарний інститут на шляху 150-річного ювілею // Харківський зооветеринарний інститут : 1851-2001 / [В. О. Головка, К. Д. Югай, І. М. Щетинський та ін.]. – Харків, 2001. – С. 14-26.
4. Піліпчатіна Л. М. Храбустовський Іван Францович (1917-1985) / Л. М. Піліпчатіна // Історія Харківської державної зооветеринарної академії : 155 років / М-во аграрної політики України, Харків. держ. зоовет. академія ; [редкол. : В. О. Головка, Ю. Д. Рубан, В. М. Кандиба та ін.]. – Харків, 2006. – С. 105-107.
5. Чорний М. В. Кафедра зоогієни / Микола Васильович Чорний // Історія Харківської державної зооветеринарної академії : 155 років / Харків. держ. зоовет. академія ; [редкол. : В. О. Головка, Ю. Д. Рубан, В. М. Кандиба та ін.]. – Харків, 2006. – С. 283-292.
6. Ректори Харківського зооветеринарного інституту // Харківській державній зооветеринарній академії 160 років / М-во аграрної політики та продовольства України, Харків. держ. зоовет. академія ; [редкол. : В. О. Головка, Ю. Д. Рубан, Ю. О. Приходько та ін.]. – Харків, 2011. – С. 13-14.
7. Чорний М. В. Кафедра гієни тварин і ветеринарної санітарії / Микола Васильович Чорний // Харківській державній зооветеринарній академії 160 років / Харків. держ. зоовет. академія ; [редкол. : В. О. Головка, Ю. Д. Рубан, Ю. О. Приходько та ін.]. – Харків, 2011. – С. 81-88.
8. История кафедры // 130-летие кафедры гигиены животных и ветеринарной санитарии / Харьков. гос. зоовет. академия ; [Н. В. Черный, Л. Л. Куш]. – Малая Даниловка, 2015. – С. 6-17.
9. Память народа 1941-1945 [Электронный ресурс] : Герои войны : Храбустовский Иван Францевич. – Режим доступа : https://pamyat-naroda.ru/heroes/podvig-chelovek_nagrazhdenie39276011/. – Дата доступа 20.02.2017. – Название с экрана.
10. Чорний М. До 100-річчя І.Ф. Храбустовського / М. Чорний // Вісті Дергачівщини. – 2017. – 27 травня. – С. 11.

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Вища аграрна освіта

Історія Харківського зооветеринарного інституту 24, 39, 75, 78-79, 90, 93, 96

Підготовка зооінженерів та ветеринарних лікарів у ХЗВІ:

Загальні питання 28, 37, 42, 49, 85-86, 89, 91

Видання для підготовки студентів:

- *Довідники* 12, 17, 23, 41, 51, 71-74, 80-81, 88
- *Підручники та навчальні посібники* 62, 87, 94, 101, 112, 114
- *Методичні вказівки та рекомендації* 25, 31, 72-73, 113, 115, 117

Тваринництво

Загальні питання 3, 12, 17, 27, 51, 74, 77, 81, 88, 94, 109

Корми та годівля с.-г. тварин 98-100

Приміщення для свиней 115

Конярство 1, 2, 4

Ветеринарна медицина

Загальні питання 5, 23, 80

Профілактика хвороб с.-г. тварин 32, 104, 110

Вакцинація телят від паратифу 6, 7, 9

Гігієна сільськогосподарських тварин:

Загальні питання 41, 57, 59, 62, 71, 72, 82, 87, 101, 104, 112, 114

Вплив умов утримання на організм та продуктивність:

- С.-г. тварин 8, 13-15, 21, 25, 56, 61
- Великої рогатої худоби 10, 11, 16, 18-20, 22, 26, 29, 31, 40, 52, 53, 55, 92
- Курей 43, 54, 60, 83, 84
- Індичок 50, 58, 60, 65, 70
- Свиней 105, 110

Динаміка показників природної резистентності та імунобіологічної реактивності організму:

- С.-г. тварин 48, 63, 73, 97, 113
- Корів 26, 30, 33-36, 38, 44, 45, 47, 64, 67, 68, 95, 103, 107
- Курей 43, 46, 106
- Індиків 66, 69
- Овець 76, 102
- Хряків та свиней 108, 111, 116

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А	
Адамець Г.Д. (Адамец Г.Д.)	23, 80
Админ Е.И.	72
Алексеевко Ф.М. (Алексеевко Ф.М.)	23, 80
Алешко П.І.	12, 17
Апатенко В.М.	28
Артюх Е.И. (Артюх К.І.)	28, 41, 43, 50, 54, 58, 60, 65, 66, 69, 70, 71, 82, 83, 84, 95
Б	
Бакшеев П.Д. (Бакшеев П.Д.)	28, 41, 43, 50, 51, 60, 71, 88, 94, 101
Барановский Д.И.	117
Бауер О.Н.	23
Безрукавая И.Ю.	72
Белоіван В.Д.	88
Бердник П.П.	74, 81
Биканов А.Д.	88
Богаєвський О.Т. (Богаевский А.Т.)	17, 23, 80
Богдановский А.В. (Богдановський О.В.)	58, 65, 66, 69, 70, 74, 82, 83, 84
Боенкова Н.Н.	115
Божко П.Ю. (Божко П.Е.)	12, 17, 51, 88, 117
Бондаренко Н.С.	72
Борисенко А.М.	12, 17, 51
Бублик М.В. (Бублик Н.В.)	51, 88
Бугаєнко І.І.	12, 17, 51
Бузун І.А. (Бузун И.А.)	74, 117
Бутко С.Д.	12, 17, 52
В	
Васильєв О.Ф.	12, 17
Виноградов В.П.	94
Вовк А.С.	72, 110
Вольнец Л.К.	115
Воронин И.И.	80
Г	
Гаплевский И.И.	46
Герасимов В.И.	117
Говядин В.Г.	72
Голубєв І.О. (Голубев И.А.)	23, 28, 41, 71
Гопка В.В.	115
Горб Т.В.	12, 17, 51
Горбаченко Н.Г.	72
Горшков Г.И.	94
Грицаєнко В.І.	51, 74, 88

Дамасевич О.О.	51, 88
Демчук М.В.	72, 114
Дзюбенко П.К.	72
Домашенко И.Н.	115
Дорошко И.Н.	72
Дубровін М.Г.	51, 88
Ж менько Л.Ф. (Жменько Л.П.)	51, 88
Журавель А.Ф.	58, 65, 66, 69, 70
З аболотный И.И.	72, 73, 115
Заика А.И.	113
Захаренко В.Б.	12, 17, 51
Землянський В.М. (Землянский В.Н.)	12, 17, 51, 81, 88
Злотін О.З.	88
Зорин И.Г.	72
И ванков М.Ф.	51, 74
Іванов М.Ю.	88
К абанкова В.Я.	81, 83, 84, 95
Кабанов В.Д.	94
Калашник І.О. (Калашник И.А.)	23, 80, 104
Карташов М.І. (Карташов Н.И.)	79, 117
Кипаренко Н.М.	72
Кирина Л.И.	94
Кліценко С.Т.	51, 88
Книга М.І.	12, 17, 51
Козак І.П.	12
Коломиец А.С.	115
Компанцев В.О.	23
Коноваленко О.Є. (Коноваленко А.Е.)	51, 79, 80, 81, 88
Копил А.М.	12, 17, 51, 88
Косарева О.Ф.	27
Котенко И.И.	80
Кошиц Ю.И.	72, 115
Кравченко С.І.	74
Кромін С.С.	12, 17, 51, 88
Кругова Л.Г.	51, 88
Л ебедев В.И.	80
Лебедев Л.В.	14, 23
Леванидова З.Н.	72
Левентуль Л.Х.	114

Левонян С.М.	102
Лисенко А.Я. (Лысенко А.Я.)	88
Литвинов В.И.	28, 52, 64, 68, 95, 101
Литвишко Н.Т.	23, 80
Ліпінг В.О.	12
Логвинов Д.Д.	23, 80, 104
Лосева В.М.	58, 60, 65, 66, 69, 70
Лубенец В.А.	115
Лукашов І.І. (Лукашов И.И.)	23, 80
Лукьянов В.А.	94
Лукьянова В.Д.	94
Луферова Е.И.	94
Любецький М.Д. (Любецкий М.Д.)	74, 80, 81, 117
Магда І.І. (Магда И.И.)	23, 80
Максаков В.Я.	98, 99, 100
Малахов В.А.	114
Марков Ю.М.	41, 71, 72, 73
Машкін М.І. (Машкин Н.И.)	88, 117
Наймитенко Е.П.	80
Наумова Н.А.	72, 73
Никольский В.В.	73
Никитин М.Г.	80
Нікітін М.Т.	23
Образцов В.П.	23, 80
Обухов В.А.	114
Олжабаев Н.О.	76
Онегов А.П.	(28), 62, 87, 112, 114
Онищенко О.М.	12
Остапчук П.П.	72, 73
Осташевський О.Г. (Осташевский А.Г.)	12, 80
Павличенко Н.Ф.	72
Павлов Е.Г.	115
Палієнко Г.Д.	12
Паникар И.И. (Панікар І.І.)	80, 104
Парфенов В.А.	94
Паска Н.Н.	92, 103
Патров В.С.	117
Піскарьов Ф.В.	12
Плугатырев В.П.	80
Попов О.Я.	17, 51, 88

Потьомкін М.Д.	12, 17, 51
Прокудин А.Ф.	43, 72
Райко В.И.	72, 115
Рево М.В.	7, 9
Россоха І.В.	51, 74, 88
Ротов В.І. (Ротов В. И.)	23, 80
Рубан Б.В.	81
Рубан Ю.Д.	51, 74, 81, 86, 88, 117
Сандомирських М.Г.	12
Сарбаш Т.Ф.	82, 83, 84, 106
Саржевський М.В.	23
Свириденко В.А.	72
Симоненко М.М. (Симоненко Н.М.)	23
Синицын И.А.	72
Слюсарева Г.В.	80, 104
Смирнов І.В.	12, 17, 51, 88
Смирнов С.І. (Смирнов С.И.)	23, 80, 104
Сокол О.І. (Сокол А.И.)	88, 117
Соколовская Т.И.	95
Соколовський В.А.	23
Степанов В.П.	115
Сущенко И.Т.	94
Телешек К.Г.	17, 51, 88
Терещенко Ф.К.	12, 17, 51, 88
Тертышный А.А.	58, 65, 66, 69, 70
Тимчишин И.Н.	72
Товстик В.Ф.	71, 88
Толстова-Парійська Н.Г. (Толстова-Парийская Н.Г.)	23, (79), 80
Трахтомирова О.О.	12, 17, 51
Тростянецька М.Н.	12, 17, 51, 88
Фортушний В.А.	8
Халемин Н.И.	115
Хаселев П.Я.	115
Хмелик Г.Г.	12, 17, 51, 88

	23
Ц апенко Г.В.	
Целютін В.К. (Целютин В.К.)	12, 17, 51, 81, 88
Ч ерникова Е.В.	117
Чернуха В.К.	74, 78, 80, 81, 85, 104
Черных В.И.	62, 87, 112
Чорний М.В. (Черный Н., Черный Н.В.)	105, 108, 109, 110, 111, 114, 115
Ш вейцаров Л.Л.	115
Шебельниченко В.С.	88
Шебельниченко З.А.	117
Шевченко Н.Н.	23
Шмалый К.В.	7, 9
Шпинев В.П.	77
Шрам І.П.	12, 17, 51
Ю рко А.Д.	23, 80
Я рошенко В.Д.	12, 17, 51, 88
Яшков Е.	108

ЗМІСТ

Симбіоз науки й виробництва <i>Л.М. Пилипчатіна</i>	4
Основні дати життя та діяльності доктора біологічних наук, професора Івана Францовича Храбустовського.....	6
Секрет успішності – наполеглива праця і талант <i>М.В. Чорний</i>	8
Изучение и сравнительная гигиеническая оценка микроклимата птичников при разных способах содержания кур-несушек <i>И.Ф. Храбустовский, А.В. Богдановский, В.Я. Кабанкова, Е.И. Артюх, Т.Ф. Сарбаи</i>	13
Нормування мікроклімату на свинарських промислових комплексах <i>І.Ф. Храбустовський, М.В. Чорний</i>	20
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ	27
Наукова школа професора Івана Францовича Храбустовського	46
Публікації про життя та наукову діяльність доктора біологічних наук <i>І.Ф. Храбустовського</i>	47
ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК	48
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	49